

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE *SCIENCE AND REALITY*

**UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO, PALE FACULTY OF PHILOSOPHY
PALE, MAY 22nd 2021**

ORGANIZERS:

University of East Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)

<https://ff.ues.rs.ba/>

Pale Faculty of Philosophy <https://www.ues.rs.ba/>

University of Poitiers (France)

<https://www.univ-poitiers.fr/>

University 1st December 1918 Alba Iulia (Romania)

<http://en.uab.ro/>

P. G. Yaroslavl State University (Russia)

<https://www.uniyar.ac.ru/en/>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE *SCIENCE AND REALITY*

Filozofska fakulteta

Faculty of Philosophy, University of Maribor (Slovenia)

<http://www.ff.um.si/>

Beijing Foreign Studies University (PR China)

<https://aa.bfsu.edu.cn/>

The Centre for Research and Innovation in Linguistic Education (Romania)

<http://ciel.uab.ro/>

Centre for European Slavic Studies: CESS)

<http://etudesslaves.edel.univ-poitiers.fr/>

Mémoire, Identité, Marginalité dans le Monde Contemporain (France)

<http://mimmoc.labo.univ-poitiers.fr/>

THE BOOK OF ABSTRACTS
КЊИГА АПСТРАКАТА

Publisher / Издавач

Faculty of Philosophy, University of East Sarajevo
Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву
<http://www.ff.ues.rs.ba>

For the publisher / За издавача

Draga Mastilović, PhD / Др Драга Мاستиловић

Editor-in-Chief / Главни и одговорни уредник

Jelena Marković, PhD / Др Јелена Марковић

Technical Editor / Технички уредник

Ognjen Kurteš, PhD / Др Огњен Куртеш

ISBN:

978-99976-45-19-7

**LA LANGUE FRANÇAISE DANS LE CONTEXTE BALKANIQUE : APPROCHES
LINGUISTIQUES, LITTÉRAIRES ET CULTURELLES**

**FRANCUSKI JEZIK U BALKANSKOM KONTEKSTU : JEZIČKI, KNJIŽEVNI I
KULTUROLOŠKI PRISTUPI**

Anastasija Gorgiev

Université de Niš
Centre d'Innovation

Rôle de genre dans les manuels de français langue étrangère pour le secondaire en Serbie.

Le but de cet article est d'examiner les rôles de genres dans les manuels de français langue étrangère qui étaient actuels dans les lycées en Serbie. Le corpus de notre recherche contient trois collections de manuels : *Le Nouveau Taxi (1-3)*, *Belleville (1-3)* et *Écho (1-3)*. On combine deux méthodes dans la recherche : la méthode quantitative et la méthode qualitative. La méthode quantitative examine le nombre total des figures féminines et masculines dans les photographies et les illustrations des manuels, tandis que la méthode qualitative observe dans quelles professions les hommes et les femmes apparaissent. Aussi, par la méthode qualitative, on analyse les images qui contribuent à la diffusion ou à l'élimination des stéréotypes de genre. L'objectif de cet article est donc de montrer les inégalités potentiels entre les hommes et les femmes, qui reflètent des attitudes sexistes et contribuent aux divisions entre les sexes dans la société.

Milena Andelić

Université de Belgrade
Faculté de Philologie

*Évaluation de la production écrite à l'examen écrit d'Initiation à la communication française –
adaptation de la grille du DELF A2*

Dans cette communication nous présenterons de quelle manière nous avons adapté les grilles de l'évaluation de la production écrite, niveau A2, à l'évaluation la production écrite faisant partie de l'examen Initiation à la communication, premier semestre, à la Faculté de Philologie de Belgrade. Dans une volonté de moderniser l'enseignement de français, mais aussi de respecter le niveau universitaire, nous examinerons aussi les similitudes et les différences entre l'approche du système DELF et le programme proposé aux étudiants de la langue française débutants en première année d'études, au sein de la matière Initiation à la communication. Les similitudes concernent notamment l'adoption de l'approche actionnelle, alors les différences ont trait à l'enseignement de la grammaire et les attentes concernant la capacité d'un apprenant étudiant à comprendre et s'appropriier le système grammatical français.

Emir Šišić

Université de Sarajevo
Faculté de Philosophie

L'acquisition du genre grammatical en L3 dans le contexte universitaire

Le présent sujet vise à aborder l'acquisition du genre grammatical en L3 dans le contexte universitaire, plus particulièrement, chez les étudiants bosniens en Chaire de langue et littérature françaises, en Département d'études romanes. Il s'agit du corpus écrit *DIDACQUIS* qui consiste en 30 productions écrites du niveau post-initial des étudiants de licence 2 et 3. La tâche principale que les étudiants ont été censé faire est de rédiger les textes sur les sujets familiers. Nous examinerons les phénomènes suivants : les transferts complets L1, les erreurs hors transferts, les mots asymétriques. Nous avons constaté que la majorité d'erreurs proviennent du bosnien, langue maternelle des étudiants et qu'ils assignent le genre en français L3 en s'appuyant notamment sur leur L1. Parmi nombreux facteurs dont nous avons tenu compte dans cette étude, nous soulignons les suivants : typologie, compétence, récence et statut de L3 (Ringbom 1987, Ceñoz 2001).

Ivan Jovanović

Selena Stanković

Université de Niš
Faculté de Philosophie

Le français langue étrangère à la Faculté de philosophie de Pale (Université de Sarajevo Est) : les attitudes des étudiants

La présente communication vise à analyser les attitudes des étudiants de la Faculté de philosophie de Pale de l'Université Sarajevo Est en matière de la langue française, sa position générale et son apprentissage. À ce titre, nous nous proposons d'étudier : a) la réflexion des étudiants sur la nécessité de se sensibiliser au français et sur l'importance de l'apprendre ; ainsi, notre objectif est d'examiner à quel point les étudiants pourraient maîtriser la langue française dans le cadre de leur future insertion professionnelle et leur vie quotidienne ; b) nous tenons compte des facteurs véhiculant leur choix du français en tant que deuxième langue étrangère ; c) nous mettons en relief la motivation des apprenants pour se destiner à la langue française et des facteurs faisant impact sur la motivation pour maîtriser cette langue étrangère. Afin de pouvoir exercer notre recherche, nous avons établi un questionnaire ayant pour objectif de mettre en lumière les attitudes des étudiants suivant le cours *Langue française* (cours optionnel) au premier cycle d'études. Il s'agit des étudiants inscrits dans l'année académique 2020/2021 à qui les cours de français sont dispensés uniquement dans les deux premiers semestres de la première année. Ce sont les étudiants des Chaires de langue et littérature allemandes, de langue et littératures russes, de langues et littératures anglaises, ainsi que des Chaires de littératures générales et bibliothéconomie et de sociologie.

Rinetta Kiyitsioglou-Vlachou

Université Aristote de Thessalonique

Les bonnes pratiques de la certification du FLE : le cas du certificat d'état de connaissance en langues (KPG)

Le Ministère grec de l'Éducation et des Cultes, afin de répondre à un besoin permanent concernant la certification en matière des langues, a institutionnalisé, pour la première fois en 2003, le *Système national d'examens en langues étrangères* – à but non lucratif – nommé « Certificat d'état de connaissance en langues » (désormais siglé KPG). Ce système gère les examens à fort enjeux, qui sont conçus, validés et contrôlés en termes de qualité au sein des départements de langues étrangères des Universités d'Athènes et de Thessalonique, celles-ci faisant appel à des experts internes et externes.

Après un bref historique du KPG (version papier), notre intérêt portera sur la présentation et le mode d'emploi du KPG électronique (e-KPG) qui sera en vigueur à partir de la rentrée 2021. Le e-KPG, à l'instar du KPG, vise à certifier à divers niveaux la « connaissance » d'une langue étrangère, en examinant le degré auquel une personne est capable de comprendre et de produire un discours parlé ou écrit dans cette langue.

Le e-KPG, dans un premier temps, s'adressera aux 40.000 élèves du collège et du lycée publiques pour certifier l'anglais, le français et l'allemand dans la mesure où ces langues sont enseignées, comme langues étrangères, dans les établissements scolaires helléniques. Par la suite, il sera accessible à tout public.

Jovica Mikić

Université de Banja Luka

Faculté de Philologie

(Auto)évaluation des cours de FLE donnés par les étudiantes de Banja Luka

Les étudiants de la IV année de la chaire de français à Banja Luka assurent entre mars et juin un cours de FLE destiné à des étudiants des autres facultés. Les apprenants et les étudiants-enseignants remplissent pendant le cours un questionnaire dont la fonction est d'effectuer son évaluation formative. La présente contribution fait part des résultats de l'analyse des réponses de tous les 24 acteurs du cours organisé en 2019. Les participants partagent l'opinion que les étudiants-enseignants établissent un bon rapport avec les apprenants, favorisent leur interaction et apportent de l'aide en cas de difficulté ; par contre, ils soulignent souvent que les étudiants-enseignants ne fournissent pas toujours des tâches motivantes, ne donnent pas suffisamment d'informations de retour à propos du progrès des apprenants et ne proposent pas le matériel authentique. En plus, les apprenants sont surtout contents de pouvoir travailler en petits groupes et d'enrichir leur connaissances lexicales et grammaticales, mais certains sont conscients que la fréquence irrégulière du cours les empêchent de développer davantage leurs compétences. L'analyse fait émerger certains aspects qui méritent l'attention particulière dans la formation des futurs enseignants du FLE afin de le rendre capables de mettre en œuvre les principes de l'approche communicative.

Rinetta Kiyitsioglou-Vlachou

Université Aristote de Thessalonique

Les bonnes pratiques de la certification du FLE : le cas du certificat d'état de connaissance en langues (KPG)

Le Ministère grec de l'Éducation et des Cultes, afin de répondre à un besoin permanent concernant la certification en matière des langues, a institutionnalisé, pour la première fois en 2003, le *Système national d'examens en langues étrangères* – à but non lucratif – nommé « Certificat d'état de connaissance en langues » (désormais siglé KPG). Ce système gère les examens à fort enjeux, qui sont conçus, validés et contrôlés en termes de qualité au sein des départements de langues étrangères des Universités d'Athènes et de Thessalonique, celles-ci faisant appel à des experts internes et externes.

Après un bref historique du KPG (version papier), notre intérêt portera sur la présentation et le mode d'emploi du KPG électronique (e-KPG) qui sera en vigueur à partir de la rentrée 2021. Le e-KPG, à l'instar du KPG, vise à certifier à divers niveaux la « connaissance » d'une langue étrangère, en examinant le degré auquel une personne est capable de comprendre et de produire un discours parlé ou écrit dans cette langue.

Le e-KPG, dans un premier temps, s'adressera aux 40.000 élèves du collège et du lycée publiques pour certifier l'anglais, le français et l'allemand dans la mesure où ces langues sont enseignées, comme langues étrangères, dans les établissements scolaires helléniques. Par la suite, il sera accessible à tout public.

Nada Miljković

Université de Niš

Faculté de Philosophie

Synonymes comme un des problèmes de traduction du français vers le serbe sur l'exemple de l'accord de ciel ouvert et des actes annexes

Le processus d'adhésion de la Serbie à l'UE se compose de plusieurs étapes visant à renforcer cette communauté en instaurant une coopération et une ouverture mutuelles. L'adhésion se réalise de plusieurs manières, dont la conclusion d'un accord. Ils couvrent actuellement l'espace de la liberté de transport des marchandises et des personnes, le commerce, l'association et l'ouverture de l'espace aérien. En raison de la situation linguistique de la présence de plusieurs langues, outre l'adoption des dispositions des accords établis, il est nécessaire de traduire les documents dans la langue des pays signataires de cet accord. Par conséquent, le succès de l'application et de la normalisation des normes et réglementations juridiques lors de la conclusion d'accords bilatéraux ou multilatéraux dépend de la traduction correcte. Notre article traite, sous l'aspect de la traductologie et de la sémantique lexicale, de l'analyse de la traduction de la terminologie juridique de l'accord Ciel ouvert ainsi que des actes annexes impliquant la mise en œuvre de la réglementation européenne contenue à l'annexe I de l'accord précité en législation serbe du français vers le serbe à laquelle le traducteur est confronté et propose des solutions pour les surmonter.

Partant du modèle théorique situationnel (dénotatif) de la traduction et du principe d'équivalence fonctionnelle (CATFORD 1965), nous porterons une attention particulière aux types de relations sémantiques, c'est-à-dire synonymie entre les termes juridiques français et serbes. Lorsque nous comparons l'original français et la traduction finale, malgré des

instructions clairement définies dans le Manuel de traduction des actes juridiques de l'UE, il y a une incohérence de la terminologie, ce qui conduit à une confusion dans l'interprétation des documents. Nous montrerons également que le traducteur dans certains cas n'a pas utilisé de solutions de traduction adéquates et que les significations des lexèmes donnés dans le contexte approprié ne sont pas suffisamment nuancées.

Olympia Tsaknaki

Université Aristote de Thessaloniki

La mode grecque et la mythologie française existent-elles ? Le recours à des corpus monolingues

Les relations politiques que la France et la Grèce entretiennent existent de longue date, se sont bâties sur la base d'un soutien mutuel et se caractérisent par solidarité. Les deux pays conservent également des liens étroits dans leurs relations culturelles et leurs contacts diplomatiques. Ils s'engagent dans des collaborations en matière de recherche, économie, commerce et éducation en encourageant la diffusion des valeurs respectées par les deux sociétés.

Par cette recherche, nous souhaiterions explorer le profil combinatoire des adjectifs de nationalité *grec* et *γαλλικός* (français) dans des corpus monolingues, en français et en grec. Nous nous intéressons aux deux adjectifs quand ils font partie d'un groupe nominal et fonctionnent comme un adjectif épithète. Premièrement, nous allons mener une approche cross-linguistique quantitative et, ensuite, nous allons traiter en profondeur les données issues. Il convient de cerner la présence des deux mots dans les données textuelles et, par extension, de décrypter la manière dont sont perçues les deux cultures. Nous allons examiner si les sphères auxquelles ces deux adjectifs renvoient sont variées ou si nos connaissances sur l'autre côté se réduisent à des domaines concrets.

Pour approcher ce sujet, nous avons puisé nos données dans des corpus monolingues offerts sur le Sketch Engine (<https://www.sketchengine.eu/>, Kilgarriff et al. 2004), un outil d'analyse de textes disponible en ligne offrant la possibilité d'observer des données authentiques de taille importante et vérifier les hypothèses à travers de nombreux exemples. Le Sketch Engine donne au chercheur la possibilité d'utiliser un échantillon aléatoire pour pouvoir mener sa recherche tout en préservant la représentativité de l'échantillon.

Natalia Sakellari

Université Aristote de Thessalonique

Application de la pédagogie différenciée en classe de FLE à l'école publique en Grèce

Les fortes mutations socioculturelles touchent le secteur de l'éducation et plus précisément la composition de la population des élèves au sein de l'école. La démarche pédagogique habituelle ne semble plus correspondre à ce nouveau contexte éducatif. L'enseignant doit désormais opter pour l'application de nouvelles démarches qui respectent les besoins de tous les élèves et qui favorisent l'apprentissage. Les questions que se posent alors les enseignants de FLE sont les suivantes : Comment gérer l'hétérogénéité en classe ? Quelles activités mettre en place afin de respecter le rythme d'apprentissage, le style

d'apprentissage, les besoins et les intérêts de chaque élève et de contribuer à leur réussite scolaire ? Dans le cadre d'une étude de terrain, menée auprès de quatre collèges publics grecs de la province de Thesprotia, nous avons procédé à l'application des principes de la pédagogie différenciée dans des classes de FLE, afin de comparer les résultats des élèves à ceux de leurs camarades des autres classes de la région étudiée où la pédagogie différenciée n'a pas été appliquée. Nous y présenterons la démarche ainsi que les résultats de l'étude.

Sofija Filipović

University of Niš

Faculty of Philosophy

Contextualization of teaching tools: adaptation of educational material for teaching French as a Foreign Language to the needs of students of French language and literature

The purpose of this presentation is to share our experiences of creating educational material for teaching French as a Foreign Language. As part of the internship within the framework of Master's studies, we had the opportunity to teach French as a Foreign Language to the first-year students of French Language and Literature at the University of Niš. Our task was to create teaching material in the form of a textbook adapted to the needs of the group of learners with whom we worked. Given our experience of having been a student of French language and Literature at the same University ourselves and being familiar with the difficulties these students face, we set three main goals: development of communicative competence, development of intercultural competence, and development of autonomy in the learning process. Therefore, we created a teaching tool around these three axes that we were able to test in class. Firstly, we will be discussing the process of creating such a textbook and the difficulties we faced. Secondly, we will be talking about the strengths and weaknesses of the material created as well as the reception it had among students. Finally, we will be speaking about possible advancements in order to improve the teaching material.

Svetlana Jakimovska

Université «Goce Delcev»

Emma Mignocchi

Université «Paul Valéry»

La francophonie à l'Université « Goce Delcev » de Stip – le prisme des professeurs et le prisme des étudiants

L'objectif de l'article est de présenter la place de la francophonie à l'université « Goce Delcev » de Stip. En constatant un manque d'intérêt pour l'apprentissage du français dans le cadre de l'université, nous examinons les causes de ce manque identifiées dans le système éducatif primaire et secondaire, mais aussi dans une présence faible de la francophonie dans cette région en générale. Après la présentation de certaines activités hors et dans le cadre de l'université nous nous penchons sur la convention de coopération bilatérale signée avec l'université « Paul Valéry » permettant aux étudiants de master en didactique de FLE de faire leur stage « virtuel » à Stip. L'une des stagiaires, Emma Mignocchi a élaboré un questionnaire portant sur les connaissances de la France et de sa culture, les représentations

que les étudiants ont de la France, ensuite les compétences linguistiques générales et finalement les difficultés auxquelles ils font face lors de l'apprentissage du français. Cela nous a permis de développer des approches et des outils didactiques qui conviendraient le mieux aux besoins des étudiants et de tracer des pistes de travail futur concernant l'actualisation du français à l'université et dans la région.

Tatjana Đurin

Université de Novi Sad
Faculté de Philosophie

La traduction en classe de FLE : aspects pédagogiques et motivation

La traduction n'est pas officiellement au programme scolaire, mais les apprenants traduisent tout le temps, consciemment ou inconsciemment. La traduction, le premier instrument utilisé pour enseigner et apprendre les langues étrangères, est presque totalement exclue du programme scolaire en Serbie. Pourtant, de nombreux enseignants, et même ceux qui ont été formés sous la bannière de l'approche communicative et qui se proclament opposés à l'usage de la traduction comme instrument didactique, demandent à leurs étudiants la traduction de certains passages ou dialogues des manuels utilisés dans les écoles serbes (primaires et secondaires). Puisque la traduction n'est pas prévue par le programme scolaire, l'activité de traduction pratiquée dans les écoles est peu structurée, de sorte que son rôle et son but restent peu clairs. La traduction est très utile, même indispensable à la formation d'une jeune personne, parce que la traduction incite à réfléchir, à changer de perspective et à appliquer les connaissances et les compétences langagières acquises. De même, le processus de traduction a toujours un résultat concret, un texte qui serait une « preuve palpable » des compétences acquises. Nous analysons alors certains aspects pédagogiques de la traduction en classe de FLE, et nous proposons certaines activités de traduction qui pourraient avoir un rôle important dans la motivation des apprenants dans le contexte scolaire.

Vesna Simović

Université de Niš
Faculté de Philosophie

Le français langue étrangère dans le sud-est de la Serbie

Notre communication porte sur la présence et les modalités de l'enseignement du français langue étrangère dans la région sud-est de la Serbie, notamment à Niš, le centre universitaire et le chef-lieu de la région.

Après un bref aperçu de la diffusion des centres d'enseignement du FLE dans la région (Leskovac, Pirot, Vranje), on dresse un état des lieux de l'enseignement du FLE à l'Université de Niš en général et à la Faculté de philosophie en particulier. On présente le statut et les spécificités de ce cours universitaire aux départements non francophones de la Faculté de philosophie, le profil d'étudiants, l'organisation du cours, les objectifs visés, les contenus enseignés, les méthodes de travail, les modalités d'évaluation, etc.

Vanja Manić Matić

Université de Novi Sad

Faculté de Philosophie

L'enseignement du FLE en pandémie - réalités, enjeux et aspects (inter)culturels en contexte universitaire

Depuis l'apparition de la COVID-19 et la pandémie notre monde a considérablement changé. Les nouvelles règles de vie et de nouveaux comportements se sont reflétés sur tous les domaines de la vie, ainsi donc sur l'enseignement/ apprentissage du FLE. La nouvelle réalité a changé la classe traditionnelle en classe virtuelle, pour laquelle la majorité des enseignants/ apprenants n'était pas prête. De plus, de nouvelles approches méthodologiques y devraient être intégrées, ce qui était un grand défi et une tâche assez difficile et complexe. Dans ce contexte, une grande aide en tant que source de documents authentiques était Internet, ainsi que des réseaux sociaux, sur lesquels de nombreuses images de la pandémie ont circulé et y circulent toujours. Un grand atout dans l'enseignement/ apprentissage du FLE était aussi le fait que dans la pandémie tout le monde était égal, où l'interculturalité s'efface, car toutes les cultures subissent la même crise sanitaire. Les mêmes images en pandémie ne sont qu'un exemple de supports pédagogiques et authentiques qui peuvent être bien exploitées et utilisées en classe de FLE. En se basant sur une méthodologie descriptive et sur notre propre expérience, nous allons expliquer avec quelles réalités et quels enjeux notre enseignement/ apprentissage du FLE dans le contexte universitaire était confronté et ce que nous pouvons utiliser davantage pour motiver nos apprenants en pandémie.

Šejla Avdić

Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet

Znanje i zbilja u Platonovoj koncepciji metafizike

Platonova metafizika, njegovo shvatanje zadaće filozofije i razumijevanje zbilje na kojem se temelji idealizam kao glavna odrednica filozofske misli, iskazuje se kroz Platonovo shvatanje znanja. Znanje kod Platona nije rezultat učenja i raspolaganja informacijama, nego mišljenja upućenog na dosezanje suštine stvari. Tom kontekstu zbilja i stvarnost postaju glavni motiv i pokretač mišljenja, ali i područje kojim se verificira validnost znanja kao misaonog rezultata. Na ovom pravcu Platon određuje zadaću filozofije, odnosno znanja i znanosti kao glavnog oruđa u ljudskom putu prema „dobrom životu“ i dosezanju eudaimonie kao životnog cilja. Razumijevanje Platonove metafizike spoznaje, odnosa ideja i pojava, fenomena, u tom smislu je jedno od ključnih mjesta historije filozofije u kojem se artikulira filozofska misao u svim njenim epohama i zasniva znanstvena misao uopće. Platonova koncepcija znanja i njegovog odnosa prema stvarnosti i zbilji u kontekstu razumijevanja filozofske misli uopće stoga ostaje temeljno važna i za razumijevanje znanja danas. Bez Platonove metafizike današnju znanost bi bilo teško zamisliti, kao i poimanje znanja u njegovoj validnosti uopće.

Данијела Милинковић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Превазилажење проблема узрочности кроз умјетност

Аутор ће у овом раду покушати да покаже како је могуће превазићи појам узрочности који је владао у неким старијим филозофским традицијама. Како је умјетност слободна човјекова активност, она нам пружа могућност да превазиђемо датости и норме које се стављају пред нас. Сходно томе, умјетник је тај којем се отвара могућност да стварност, која је постала одредљива и подложна механицистичким гледиштима, путем своје имагинације преобрази. Тај преображај који показује пут од стварности ка могућностима, немогућ је без умјетника и његове слободне игре. У том контексту аутор ће покушати да расвијетли пут од стварности ка могућности, кренувши од неких античких теорија, посебице Аристотеловог тумачења појмова *actualis* и *dinamis*. Међутим, умјетност иако је слободна, она ипак мора остати везана за нужност, нарочито ону коју сусрећемо у природи, те не смије бити хаотична игра умјетника, већ иманентна нужност која је везана за стваралачку потенцију, која има потребу да обликује.

Miloš Vuletić

University of Belgrade
Faculty of Philosophy

Henry Lee's Hinge Epistemology

A key contemporary discussion in epistemology is one between 'liberalism' and 'anti-liberalism' about perceptual justification. Liberalism has it that appropriate perceptual experience and absence of defeaters are necessary and jointly sufficient for justification. Anti-liberalism is the view that a further condition is required: certain general assumptions—the so-called 'hinges' or 'hinge propositions'—must be in place as well. The work of Ludwig Wittgenstein is often considered as foundational for the anti-liberal approach. I argue that in Henry Lee, an early modern English philosopher best known for his criticism of Locke, we find a significantly earlier proponent of a moderate anti-liberal view of perceptual justification. In his *Anti-Scepticism: or, Notes Upon each Chapter of Mr. Lock's Essay concerning Humane Understanding*, published in 1702, Lee undertakes the project of critically examining Locke's epistemology and showing that Locke's skeptical conclusions—or so Lee views them—can be avoided. One of Lee's crucial moves is to invoke the general proposition that our perceptions are veridical as necessary component of justification. I show that Lee's principle of veridicality of perception is a hinge proposition and I situate Lee's view as belonging to the *moderate* anti-liberal camp.

In recent decades, the focus of research in history of early modern philosophy has slowly shifted to a host of philosophers and philosophical works that have not figured in the long-established early modern 'canon'. The web of contributions to the Republic of Letters was intricate in its directions of influence and relative importance, and we are making significant strides in gaining better understanding of it. The case of Henry Lee's epistemology is an example of a different kind of benefit that such explorations can bring about: we can discover valuable interlocutors for some decidedly contemporary philosophical discussions.

Биљана Балта

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Харт и Негри: Критика политичког глобализма

У овом раду аутор жели да покаже, ослањајући се на истраживања филозофа Харта и Негрија у њиховом дјелу „Империја“, како процеси глобализације са којима се данас суочавамо нису ниуколико једноставни, или пак линеарни феномени који би се односили првенствено и искључиво на подручје економије. Напротив, Харт и Негри показују да ови процеси, премда предњаче у економији, не заобилазе ни политику одакле почињу да обухватају све сфере друштва и живота. Због тога се, према мишљењу ових аутора, у модерним демократским друштвима скрива Империја, а политика се све више претвара у биополитику, односну у голу моћ контроле и владања. У том контексту постепено се прелази граница последице које морамо редефинисати све политичке и правне појмове, јер се испоставља да је апсолутно све захваћено једном свеопштом кризом. Пред нама се, како сматрају Харт и Негри, глобализација појављује

и као економска, и као политичка, али на крају, и као биолошка катастрофа која доводи у питање и сам опстанак човјека као бића.

Наташа Вилић

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

Умјетност наспрам стварности

Савремена умјетност одражава свијет у коме настаје, а то је свијет у коме ирационалне снаге, као и оно деструктивно, постају доминантни у човјековом свакидашњем животу. Претјерани рационализам и интелектуализам довео нас је у свеопште стање кризе духа и духовности посебно у овом нашем смутном времену. Рјешење тога се мора тражити само на начин да се прије свега човјек суочи сам са собом и ослободи се свега онога што истински живот спутава. Умјетност је један од могућих начина тог духовног захвата, односно преиспитивања човјека самог. Истина свијета и времена у коме живимо није истина која иде на руку слободи човјека као појединца. Спас од таквог свијета и истине коју он посвједочава треба тражити у умјетности. Умјетник још увијек у себи носи страст да учини напор да афирмише живот. Афирмисати живот значи демистификовати свијет појава са којима живимо и са којима смо свакодневно изложени. Овај напор умјетника да афирмише живот није куриозитет нашег времена. Многобројни умјетници у својим умјетничким дјелима продиру до оних најдубљих и најтамнијих дијелова човјекове душе, јер сматрају да је човјек по природи рационално и ирационално биће. Задатак умјетника јесте да разголи и демистификује човјекову природу, да скине све те вањске слојеве и да га одвоји од свих вањских наметнутих (ограничавајућих) правила и норми. Умјетник у своме раду настоји да понуди одговоре на питања која поставља човјек датог друштва.

Владимир Дрекаловић

Универзитет Црне Горе
Филозофски факултет

Поредак и слобода – један примјер и егзактне науке

У историји друштвено-хуманистичких наука постоје различити покушаји „пресликавања“ методологије природних наука у оквире области које нећемо назвати природним нити егзактним. Такве примјере налазимо и на нашим просторима. На примјер, идеја „правног позитивизма“ наслоњена на идеје Бечког круга се може препознати у докторском раду Љубомира Тадића. Могло би се рећи да је то покушај употребе математичке методологије у истраживачким токовима једне друштвене науке. Ми ћемо у овом тексту покушати да покажемо да се о „позајмљеној“ методологији може говорити и у обрнутом смијеру. Наиме, навешћемо примјер који показује да се идеје поретка и слободе, знане прије свега као идеје друштвене науке, могу препознати и у егзактној науци каква је математика.

Ева Камерер

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

COVID – 19 у друштву знања

У последњих неколико деценија у медицини, али и у јавности, владало је уверење да су заразне болести искорењене захваљујући открићу антибиотика, антивирусних лекова и вакцинацији. Епидемија СИДА-е била је једно од великих упозорења, али будући да се вирус теже преносио, овај догађај није схваћен као нешто што генерално угрожава човечанство. Повремене појаве епидемија вируса Еболе, SARS-а и MERS-а биле су локалног карактера и остале су изван видокруга шире јавности. Чак ни пандемија инфлуенце почетком 21. века није имала тако широке размере као што се испрва предвиђало, тако да је она само утврдила став да човечанству не прети никаква значајна опасност од патогених микроорганизама. Нарочито у развијеним западним земљама није се очекивало масовно оболевање од болести које владају у сиромашним подручјима у којима су хигијенске мере недовољно заступљене. Богата друштва пате од болести благостања, од кардиоваскуларних болести и рака. То је барем била раширена слика до појаве пандемије која тренутно влада светом.

Међутим, појава заразе са каквом се сада суочавамо била је предвидљива. Штавише, водећи микробиолози су почев од 50-их година 20. века упозоравали да ће доћи до великих епидемија и инсистирали да се повећају средства која се улажу у јавно здравље. Како је онда могуће да су тзв. друштва знања, тј. друштва у којима се економски напредак и раст богатства заснива на посебној важности која се приписује знању и стручности, остала глува на ова упозорења и мање-више неспремна дочекала пандемију SARS-CoV-2? Искуство у протеклих годину дана показује и да западне земље које се највише приближавају идеалу друштва знања не управљају кризом изазваном пандемијом ништа успешније него земље које се не ослањају на наведене вредности. У тексту ћу се бавити питањем да ли форма знања коју фаворизује идеал друштва знања и специфичан однос према науци имају утицаја на неуспешно управљање епидемијом.

Огњен Кандић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Историја филозофије као историја проблема

У овом раду аутор ће покушати да, слиједећи историју проблема који су били окосница круцијалних филозофских система, дође до приближнијег одређења историје филозофије, трудећи се да у једном овако широко постављеном задатку прати ону нит која се провлачила од самих зачетака научног мишљења у античкој Грчкој до наших дана. Полазећи од првог и последњег питања филозофије: *шта је филозофија?*, неминовно ћемо морати ући у њену историју проблема у потрази за одговором гдје је мјесто филозофији у односу на науку у општем смислу, да ли је она уопште могућа и гдје су њене границе?

Мишо Кулић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Филозофија и технолошка стварност друштва знања

Друштво знања ("*knowledgeable societies*") је синтагма која означава циљ модерног капиталистичког друштва као оног који се темељно види у неопходности овладавања технолошким знањима и њиховом развоју у стварању економске користи. Друштво знања је тако искључиво технолошко-економски концепт, заправо технолошко-тржишни концепт који изједначава друштво и тржиште, јер претпоставља да је знање не само средство за производњу роба, већ да је и оно само роба ("трансфер знања") чију једину робну вриједност успоставља тржиште. Тако је посљедњих деценија једино знање које може да се прихвати као знање постало само и искључиво технолошко-информатичко знање које на тржишту омогућава највећи и најбржи обрт капитала. Дакле, друштво знања није друштво које поставља идеал свих знања, како би се из ове привлачне синтагме могло помислити, већ друштво искључиво технолошког, тржишно употребљивог знања. Због тога је друштво знања само неолиберална флоскула која инсистирајући да једино технолошко знање јесте знање, заправо жели да изгради друштво према принципима технологије. Зато се ту више и не ради о идеји друштва, већ само о технолошки тржишно умреженим послушним и атомизованим појединцима који обављају своје информативно-комуникативне задатке.

Саша Лакета

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

Хусерлово разумијевање дуалне природе ума у трансценденталним филозофским концепцијама

У Кризи европских наука и трансценденталној феноменологији, приликом покушаја да искаже блискости и разлике трансценденталне феноменологије и Кантовог трансценденталног идеализма, Хусерл ће изнијети став да се дјелатност и природа ума манифестују на двоструку начин. Први начин манифестовања увиђамо унутар системског и слободног самопредстављања специфичног за дјеловање чистих математичких наука. Ријеч је о аутономном и кохерентном дедуктивном систему аподиктичних законитости и правила који своју апстрактну самоизвјесност, између осталог, дугују предрасуди да се услови могућности појединачних датости опажања налазе унутар саме чулности. Други начин појављивања и дјеловања ума је, управо, онај који се исказује као већ присутни, нужни, корелат, чулног, предметног, свијета. Ум, у овом случају, није само скуп спољашњих, објективних, правила него и ум који активно и неизоставно учествује у објективизацији мноштва чулних датости сваког могућег искуства. У раду ћемо покушати показати на који начин се ова, двострука, природа ума, може разумјети као филозофско мјесто на којему се принципи Кантове и Хусерлове трансценденталне концепције, уједно, сусрећу и размимоилазе. Наиме, иако откриће и једне и друге природе ума изналазимо у Кантовом филозофском систему, оно, тврдиће Хусерл, није било појмљено у свим својим аспектима. Консеквентно разумијевање импликација везаних за полазиште о већ присутној, конститутивној,

улози ума унутар опажајног околног свијета задатак је коначне форме трансценденталне филозофије – феноменологије. У којој мјери је Хусерлов покушај „радикализације“ Кантовог трансценденталног идеализма оправдан биће једно од основних питања овог рада.

Срђан Мараш

Универзитет Црне Горе
Филозофски факултет

Естетско образовање у доба спектакуларне капиталистичке културе

За капитализам се може рећи да је у савременим западним друштвеним приликама доминантно *спектакуларно* обојен. *Спектакл* у значајној мери обележава и прати укупни процес *производње роба и услуга, њиховог промета и пласмана*. Он није везан само за њихово рекламирање и промовисање на тржишту. Већ поодавно су, уосталом, *дизајн* и *маркетинг* уплетени у сам поступак *производње роба, услуга, уграђени* у њихову *унутрашњост* и *специфичну структуру*. Роба се сада управо у својој посебности и самосвојности показује уједно као дизајнирана, спектакуларна роба. У свету, напokon, у ком *разменска вредност* односи превагу над оном *употребном* и у ком доминира логика и динамика *неограничене производње ради производње* са пратећом *потрошњом* која показује сличан карактер, дизајн и луксуз попримају битан и пресудан значај јер директно доприносе тој динамици, утичући непосредно на њен *раст* и *убрзање*. За овај *робни капиталистички спектакуларизам*, који је, поред осталог, одређен дакле и трансформацијом улоге и функције орнаментике и дизајна у процесу материјалне и симболичке производње, бивајући у исти мах суштински подложен кључним модерним императивима раста и убрзања, могло би се утолико рећи да се у свом основном и непосредном облику појављује још као *естетски* робни капиталистички спектакуларизам, а *робна капиталистичка естетика* као *спектакуларна капиталистичка естетика*. Но, како спектакл данас не обележава нешто што је просто-напросто или *само естетско*, него уједно упућује и на *целину друштва*, на све његове области које су прожете спектаклом, има смисла нарочито настојати на тим ознакама и одређењима с обзиром да оне указују уједно и на *трансформацију естетике* или боље рећи онога што је *естетско*. Конкретно говорећи, *естетска димензија* на специфичан начин постаје *универзална*. У мери, наиме, у којој спектакл боји и одређује *укупну друштвену стварност*, у тој мери ова у свим својим посебним областима бива обележена оним што је *естетско*. Или, другачије речено, *друштвена стварност* бива *естетизована* у мери у којој је *спектакуларизована*, а како је безмало у целини прожета спектаклом, она неминовно бива и у целини *естетизована*. На тај начин перверзно и дијаболично, путем својеврсне спектакуларне „репресивне десублимације“, бивају остварени модерни уметнички, естетски и естетички снови о *естетизацији* укупног (*друштвеног*) *живота*. Насупрот, у сваком случају, данашњем опште раширеном ламенту над судбином естетског, што нарочито прожима управо уметничке и естетичке кругове, где се упорно истиче како естетско битно одсуствује, неопходно је нагласити како је оно *свуда присутно* и да *све прожима*. И то у *спектакуларном облику* који представља његову *позитивну, десублимисану, системску* и *апологетску* форму, оштро супротстављену иначе његовој *негативној, критичкој, сублимираној* и *антисистемској* димензији. Укључено у све токове глобалне капиталистичке стварности ово *системско*

спектакларно естетско бива инструментализовано у сврхе одржања и раста капиталистичког система. *Естетском димензијом* се манипулише и она на најразличитије и најразноврсније начине бива операционализована у циљу подстицања конзумеризма, као и поспешивања и убрзања *укупног процеса размене*, за што смо већ рекли да представља једну од окосница тог система – *апсолутна превласт разменске над употребном вредношћу*.

Миљан Попић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Шлајермахеров и Дилтајев значај за херменеутику

У раду се разматра утицај који је извршио Шлајермахер на Дилтаја као и њихове мисаоне конструкције на потреби увођења „више методе“. Дилтај је настојао да утемељи методу за духовне науке и да на тај начин јасно нагласи њихову специфичност у односу на природне науке и њихову методу. Заснивање херменеутике у савременом значењу повезује се са њима двојицом иако су се обојица уздржавали од издавања својих дјела што је била једна од карактеристика у 19. вијеку нарочито код представника романтизма. Вилхелм Дилтај је мислилац широке сфере интересовања који је вишеструко утицао на савремену филозофску мисао. Његово име се често везује уз значајни утицај на Хајдегера и Гадамера.

Стојан Шљука

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Друштво знања као морална празнина

У свијету небројених информација, које нису ништа друго до полуистине, *друштво знања* је друштво заблуда и погрешака. *Друштву знања* није циљ истина или бар довољан увид у проблем него *lifelong learning*. Морална празнина *друштва знања* се јавља кад политичка реторика такво друштво назове информационим.

CULTURE OF REMEMBRANCE: EVENTS, RESEARCHERS AND PROCESSES

ΚΥΛΤΟΥΡΑ ΠΑΜΨΕΥΣΙΑΣ: ΔΟΓΜΑΤΑ, ΙΣΤΡΑΦΙΒΑΧΙ, ΠΡΟΨΕΣΙ

Alexios Panagopoulos

Emeritus Professor of Ministry of Education – Greece

Ζαμπέλιος Σπυρίδων & Φαλμεράϋερ Γιάκομπ Φίλιπ. (Συγκρούσεις στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης και του μετασχηματισμού ταυτότητας, τον 19^ο αιώνα).

Zabelios Spiridon & Falmerayer Jakob Philip. (Conflicts in Globalising World, and Identity Transformation in 19th century)

The lawyer and historian Dr. Spyridon Zampelios is one of the scientists of his time who opposed the plans of the new order of things of the 19th century. He contradicted all the views of European historians, in order to preserve the Greek nation and its history from the dangers of Bavarian rule. In his work he will mention Falmerayer five or six times, and he teaches the Greek Orthodox Nation its historical continuity. The Greek and Slavic elements merged with the "Slave Greeks", whom he considers the forerunners of the heroes of the Greek Revolution of 1821 against Turkish Slavery. He considers nothing in common with Falmerayer's Albanians. With methodical historical rules he will prove that the Greek race, like ancient Israel was saved and led to the promised land. It contradicts the views of Falmerayer and Zinkeisen, proving the unsubstantiated and unfounded of their views, which ultimately had the ultimate goal and objective of establishing Bavarian rule in modern Greece, in all the highest positions of the newly formed Greek State. His like-minded people were Professor Kosmas Flamiatos, the monk Papoulakos, the archimandrite of the Great Monastery Ignatios Lambropoulos and Greek judges, soldiers, secretaries, mayors and municipal councilors of that time. He suggests to all those who were preparing the new order of things from the 19th century to look and seek the spiritual path and the supreme power with which Hellenism and Orthodoxy spread and became known to the ends of the Slavic peoples. He calls all the forgers of history "Falmerasers", that is, slanderers, perverts and "passionate enemies" of Hellenism! The rebuttal and reconstruction of these views of the Bavarians and the Bavarian occupation was an imperative need and fulfillment of a national duty for every Greek scholar and writer. He was characterized as a theorist of the historical unity of ancient, medieval and modern Hellenism and together with Konstantinos Paparrigopoulos they constitute the "Dioscuri" of 19th century Greek historiography against the new order of things of their time.

Rosy Angelaki

Aristotle University of Thessaloniki and Hellenic Open University

Narrative History, cognitive aspects and collective memory. The context of 1821 in informational books for children.

The modern and contemporary History of Greece is full of adjustments regarding the formation of our national identity and the process of assimilation. These adjustments are interpreted in many ways and remind us, not only the narrative language of History, but also

how crucial is the factor of time when themes such as the modification of individual and, consequently, the collective memory, arise. Examining our cultural awareness, it is evident that the shift to modernity managed to differentiate the picture of the economic, social, military, political and religious events that took place before as well as during the Revolution of 1821. Additionally, we detect more and more different interpretations regarding the image of those who first stated the concept of the Great Idea. More specifically, the representations which mean to depict the members who constituted the bands of thieves or klephts and armatoloi or men at arms in the Memoirs, the historical and literary construction with the dual agenda which conclude both individualized expressions and reliable reportage, are interesting examples which indicate the contradictions that take place when it comes to interpret historical events and/ or the personality of historical figures. This article will examine the way Yolanda Hatzi, with the contribution of the illustrator Petros Christoulas and the historian Christina Koulouri, at her book entitled as "Thieves and Armatoli" (Kastaniotis Publications, 2020), attempted to inform young readers about the bandits and the appointed security forces whose members formed an armed militia, their prominent role in the initiation of the masses into the revolutionary movement and, also, their actions, which became euphemistic during the Greek struggle. Additionally, in order to discover the dynamics of children's informational picture books that pertain to History, this particular article will investigate whether this genre actually aids children to understand notions of diverse dimensions which refer to the collective cultural construction and the way historical realities are shaped. Last but not least, we will try to answer the many-sided question about the connection of Literature with History through the prism of different national traditions and ideologies.

Boško M. Branković
Sandra Lukić
University of Banja Luka
Faculty of Philosophy

*Metropolitan Mihailo Jovanovic and provinces of
Bosnia and Herzegovina in period from 1854 to 1898*

The authors will present connections of metropolitan Mihailo Jovanovic with the provinces of Bosnia and Herzegovina in the period from 1854 to 1898. Considering the fact that the metropolitan was supportive of the idea of liberation of all Serbs from the Ottoman rule and their unification in single national state, the provinces of Bosnia and Herzegovina were without exception in focus of his attention and national activities. This was especially visible during the Serb uprisings in 1852–1862, 1875–1878 and 1882. His support to Serbs in the provinces of Bosnia and Herzegovina made a huge impact on the development of national thought and formulation of national goals in these provinces while his predictions on hostile attitude of the Austro – Hungary toward Serbs proved to be correct and very obvious during the World War I. Politically speaking, the metropolitan was devoted to cooperation with Russia and this put him in an uneasy position in periods when Serbia was relying on Austro – Hungary resulting in his dismissal in 1881. After his return to Serbia and after he retook the chair of the metropolitan in 1889, he continued doing his national work but this time he was paying more attention to Old Serbia and Macedonia than to the provinces of Bosnia and Herzegovina. When metropolitan Mihailo died in 1898, Serbs lost their great hero for national unification.

Ранко Поповић

Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

Геноцид над Србима у XX вијеку и његови одјеци у књижевности

Назначена тема била би у крајњем исходу образложење једног могућег вишегодишњег научног пројекта којим би могао бити надомјештен један велики недостатак српске науке о књижевности управо из домена културе памћења. За разлику од националне историографије, српска филологија никада није дошла до једне озбиљне библиографије књижевних и публицистичких дјела писаних на тему геноцида над Србима у двадесетом вијеку и њу би тек требало установити. Заправо, она би била рађена паралелно са појединачним научним прилозима нареченој теми и обухватила би читав вијек, који би у сврху што темељитијег и прецизнијег истраживања тематски био сегментован у четири цјелине. Прву би представљао почетак вијека са дешавањима на Косову и Метохији до Балканских ратова, другу вријеме Првог свјетског рата, трећу Други свјетски рат и четврту балкански ратови с краја вијека. Главнину корпусне грађе чинили би сви родови и жанрови српске књижевности у назначеном периоду, а томе би истраживачки били прикључени и они књижевни прилози који су на исту тему били писани на појединим страним језицима.

Дејан Антић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Масакр у Бојнику 1942. године и култура памћења

После капитулације војске Краљевине Југославије 17. априла 1941. године територију југословенске државе раскомадале су трупе сила Осовине. У деловима источне и јужне Србије окупациону власт вршиле су и бугарске оружане снаге. На овом подручју окупатор је спроводио политику асимилације, терора и физичке елиминације српског становништва. Предмет нашег истраживања јесте масакр који су бугарске окупационе трупе починиле над српским цивилима у Пустој реци 1942. године. У знак одмазде због једног убијеног бугарског официра, бројне и добро наоружане бугарске снаге, 17. фебруара 1942. године спалиле су села Бојник и Драговац, и у истом дану свирепо ликвидирале преко 500 српских цивила. Међу пострадалима је било деведесеторо деце. Страдао је велики број жена, старих и немоћних људи. Био је то масовни злочин у којем је уморено 90-95% становништва наведених села.

Борис Бабић

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

Византијски цареви Андроник II и Андроник III у дјелима српских средњовјековних писаца

У раду ће бити приказан начин на који су византијски цареви Андроник II Палеолог и Андроник III Палеолог приказани у дјелима српских средњовјековних писаца и размотрени могући мотиви таквих перцепција. Под синтагмом српски средњовјековни писци обухваћени су аутори житија средњовјековних српских владара и високих црквених великодостојника, записи и натписи, те историјско дјело Константина Михаиловића из Островице. Српски писци су имали различите представе о овим владарима. Андроник Старији је описан у изразито позитивном контексту, што је свакако била посљедица чињенице да је био таст краља Милутина, те имао наклоност ка његовом најстаријем сину, будућем краљу Стефану Дечанском, за вријеме његовог вишегодишњег изгнанства у Константинопољу. С друге стране, вијести о Андронику Млађем су доста негативније. Узрок је могла бити и чињеница да је овај цар био противник краља односно цара Душана у вријеме његових ратова против Византијског царства.

Славојка Бештић-Бронза

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Контрверзни случај Валдхајм. Између дневнополитичке дистракције и историјске истине

Интриге и историјске недоречености везане за личност и дјеловање Курта Валдхајма, аустријског предсједника (1986-1992), дипломате, генералног секретара Организације уједињених нација (1972-1981), учесника Другог свјетског рата у служби њемачког Вермахта, и данас буде интерес историчара и публициста. Поред научних радова и монографија, велико интересовање за „случај Валдхајм“ побудио је и документарни филм „Валдхајмов Валцер“ („Waldheims Walzer“), режисерке Рут Бекерман (Ruth Beckermann), у коме се слојевито анализира политички и приватни живот Курта Валдхајма. Како је Валдхајм у току Другог свјетског рата био инволвиран у војне операције њемачке војске на простору бивше Југославије, што је објелодањено избијањем „афере Валдхајм“, током предизборне кампање за аустријске предсједничке изборе средином осамдесетих година двадесетог вијека, то су југословенско јавно мнијење и политички естаблишмент су били укључени у расвјетљавање Валдхајмове улоге у операцијама њемачке војске у Југославији, нарочито у контексту односа према цивилима. Сам Курт Валдхајм је у својој биографији настојао минимизирати сопствену инволвираност у ратна дешавања, што је додатно утицало на потребу за рационалним и документованим приступом расвјетљавању историјске истине. У складу са наведеним трендовима, рад би се бавио перцепцијом „афере Валдхајм“ у југословенској јавности, те кориштење исте у циљу помјерања фокуса интереса јавног мнијења са тешке економске и све комплексније политичке ситуације у Југославији, на интернационално актуелну тему, која се истовремено тичала Југославије и за чије су расвјетљавање истраживања и објаве југословенских историчара требале одиграти пресудну улогу.

Владан Виријевић

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет

Интернирање Срба са Косова и Метохије у Бугарску током Великог рата (1915-1918)

Окупацијом дела територије Косова и Метохије крајем новембра месеца 1915. године Бугари су започели са систематским насиљем над српским становништвом, а све с циљем његове бугаризације, односно реализације идеје „Велике Бугарске“ пројектоване одлукама Санстефанског мира 1878. године, као званичне политике ондашње бугарске владе. На удару њихове острашћености нашли су се у првом реду српска интелигенција и свештенство, државни чиновници и војни службеници, учитељи, те угледнији појединци из различитих социјалних категорија, означавани као највећи непријатељи и противници бугарске власти. Осим шиканирања и разних облика физичког терора којим су били изложени, значајан број њих одвођен је и интерниран у логоре на територији Бугарске. Транспортовани су у сточним железничким вагонима, а неретко терани и да пешаче, тако да су током путовања многи умрли или били убијени од стране стражара који су их спроводили. У логорима, којих је, према неким истраживањима, било 22, били су изложени батинању, разноврсним облицима шиканирања, терани на тешке физичке послове... Услед тога, лоших смештајних услова, неуредне и некавалитетне исхране, изложености разним болестима и свеопште исцрпљености, већина је „оставила своје кости“ на бугарском тлу.

У раду ће се на основу необјављене архивске грађе, објављених извора и релевантне литературе ближе осветлити ова епизода мукотрпне вишевековне прошлости Срба са Косова и Метохије, односно указати на један сегмент размере њиховог страдалништва током Првог светског рата.

Снежана Вукадиновић

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Питање андрофилије у хеленском свету

Грци су били први који су описали, проучавали и институционализовали андрофилију (педерастичку). О пореклу ове традиције има неколико теорија (Бернард Сергент, Вилијам Перки, Карл Ортфрајд Милер).

Андрофилија је имала различите форме у Грчкој и током времена се мењала. На пример песници као што су Теогнид и Анакреонт су идентификовани као хомосексуалци и они су представљали сопствене идеале у оквиру педерастичке традиције. Код Теогнида педерастичка је политичка и педагошка норма – елитни мушки начин да на свог љубимца (ἑρώμενος) пренесе мудрост и лојалност, а код Анакреонта она је дионизијска и еротска, спиритуална и сензуална, ништа мање идеализована него код Теогнида. У педерастичкој антике можемо препознати социјални, педагошки, сексуални и филозофски аспект.

Аутор рада се базира на Плутарховом делу *Дијалог о љубави* ΕΡΩΤΙΚΟΣ где се расправља у кругу Плутархових пријатеља о једном за њих посве обичном догађају

који временом превазилази конкретан случај и прелази у сферу етике где се јавља основно питање да ли је корисније волети мушкарца или жену? Аутор ће дати одговор о каквом је заправо Еросу реч.

Богдан Дражета

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

Могућности етнолошких и антрополошких проучавања Источног Сарајева: постанак, развој и будуће перспективе „новог“ града

У протеклих четврт века различити демографски процеси, као резултат завршетка рата у Босни и Херцеговини 1992-1995. године, обликовали су развој „новог“ града насталог током ратних сукоба – тадашњег Српског Сарајева, данашњег Источног Сарајева. Политички, институционални, економски, друштвени и културни развој ове територијалне јединице представља занимљиву појаву из више углова. Најпре, поставља се питање како се идентитет, културни односно регионални, локални и етнички, схвата од стране грађана и људи чија је улога управљачка. Затим, на који начин се ти различити нивои идентитета граде у односу на границе у простору (формалне и неформалне), како према другим народима тако и према сопственом у оквиру других регионалних групација. Напослетку, како стручан поглед може да открије правце будућих перспектива наведеног града, те проба да његов развој испрати у складу са преображајем идентитета становника, њиховим потребама, жељама, вредностима и ставовима. Могућности етнолошких и антрополошких проучавања Источног Сарајева као теориторијално-административне урбане целине, састављене из низа културно-регионалних подцелина, дају осврт на постанак, развој и будуће перспективе „новог“ града, са циљем стварања погодног простора за живот свих његових грађана. Појава ове урбане зоне тако постаје не само друштвена стварност, већ процес који је неопходно испратити, објаснити и предочити са стручне стране, јер су даље могућности вишеструко значајан изазов у истраживачком и управљачком смислу.

Дарко Ђого

Универзитет у Источном Сарајеву

Православни богословски факултет Св. Василија Острошког

Српски интегралizam као (мета)историјска, метафизика и етичка перспектива: ка једној интеграцији српских историјских наратива

Српска историографија је, чак и по оцјенама историчара сусједних народа, значајна историографија (Д. Ловреновић). Иако ни сама није остала имуна на утицаје осталих друштвених и хуманистичких наука и у њима популарних теорија, она се тренутно врло ријетко бави питањем смисла српске историје које је неопходно из нова постављати како јер је оно истозначно питању смисла српског народа. Аутор поставља тезу да је дезинтеграцију српског народа и дезинтеграцију српских историјских наратива могуће

зауставити само једном интегрисаном перспективом која неће патити ни од фрагментације и релативизације прошлости под утицајем постмодернистичког историографије, али неће нудити симплификована већ полисемантична и нијансирана историјска виђења као основе за интегрисани српски историографски, етички и политички наратив.

Дејан Јечменица

Универзитет у Београду
Филозофски факултет

Научно обележавање јубилеја средњовековних догађаја. Прилог историји културе сећања у другој половини XX и почетком XXI века

Обележавање годишњица средњовековних догађаја узето је као поље истраживања културе сећања, кроз праћење научног односа према историји, односно прошлости пригодним поводима. Хронолошки оквир овог разматрања започињемо са 1949. годином када је падао јубилеј 600 година од проглашења Законика цара Стефана Душана (две године касније штампана је публикација тим поводом), а завршићемо са 2021, када се обележава 700 година од смрти краља Милутина. У овом раздобљу, од нешто више од седам деценија, долазиле су године које су представљале јубилеје значајних догађаја из српске средњовековне историје. Кроз кратак преглед, најпре ће бити речи о којим годишњицама се радило. Иза тога, утврдићемо који од тих догађаја су били предмет научног обележавања, а који нису. Од важности је уочити које институције су биле организатори и покровитељи тих научних догађаја, да ли са подршком или без државних органа. Од не мањег значаја је увид у број и научну структуру учесника. Покушаћемо да донесемо оцену да ли је актуелни политички контекст утицао на научно обележавање појединих годишњица, или, пак, на изостанак једног таквог подухвата. На крају, настојаћемо да сагледамо како се заправо изграђивала свест о потреби научне бриге о обележавању значајних догађаја у време када су долазили њихови јубилеји.

Бојан Крунић

Дејана Васин

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Топономастика раних турских дефтера као извор за проучавање средњовековног рударства у Горњем Подрињу

Одавно је уочен значај турских катастарских пописних књига (дефтера) за различита историјска истраживања. У њима су пописане све врсте насељених и ненасељених мјеста, готово сва домаћинства, извори прихода, врсте производа и пореских обавеза произвођача, сви значајнији сакрални, културни и привредни објекти и др. Због тога те књиге, између осталог, представљају практично и неисцрпну ризницу разноврсних података за ономастичка истраживања, посебно у области топонимије. Нарочит значај имају рани турски пописи, који, с обзиром на кратак

период између турских освајања и састављања пописа (током кога није могло бити већих и дубљих промјена на терену), дају не само аутентичну слику затеченог стања, већ, без сумње, бацају свјетло и на прилике из ближе и даље прошлости. Имајући све то у виду аутори чланка ће покушати да, преко топономастичких истраживања два рана турска дефтера (из 1468/9. и 1475/77. године) којима је обухваћено Горње Подриње, досегну корак даље у проучавању средњовјековног рударства на овом подручју.

Предраг Лозо

Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица,
Бања Лука

Култура и политике памћења: Голдхаген дебата и питања колективне кривице четврт вијека касније

Историјска наука о Холокаусту је поставила модел-критеријуме за истраживање деликатних питања уопште. Једно од основних питања *како је могуће* да се догоде тако сурови злочини често је постављано од стране различитих истраживача. Године 1996. објављена је књига Данијела Јоне Голдхагена под називом *Хитлерови добровољни џелати: обични Немци и Холокауст*. Голдхаген, амерички социолог јеврејског поријекла, у књизи суштински није говорио о нацистима злочинцима, него о *Нијемцима злочинцима* што је са собом носило *мирис* тезе и оптужбе критичара о промовисању колективне кривице. Аутор је тврдио да је узрок злочиначког понашања *обичних Нијемаца* према Јеврејима посебна врста истребљивачког антисемитизма, као дијела колективног њемачког менталитета, повезаног са развојем културног модела. То је произвело дебату која се интензивно водила како у САД тако и, првенствено, у Њемачкој, у веома специфичном политичком тренутку. У теорији је уочена улога *Хитлерових добровољних џелата* у процесу испитивања граница „нормализације нацизма“ у уједињеној Њемачкој. Дебата је, такође, подстакла одређена теоријска питања или су, пак, стара питања постављена на нови начин.

У раду, након детаљног теоретског и историографског контекста дебате, посматрамо и њене одјеке и питања из угла сегледавања српске историографије, као и из угла повезаности са геноцидима у НДХ. Голдхаген дебата одвијала се за вријеме *Ратова за постјугословенско наслеђе* и усред сурове ратне пропаганде о Србима. На таквом путу колективизација кривице за ратове на Балкану неријетко се могла назрети у ставовима који су долазили из Њемачке. Призвучи колективизације кривице у савременом дискурсу Запада, у којем Њемака води једну од главних улога и који се могу поредити са појединим тезама Голдхагена, двадесет пет година након дебате, нажалост, показују поразне резултате историографије и њеног утицаја на политику. Иако нам се прошлост чини свакодневно присутна и жива, рекли бисмо да је она углавном злоупотребијелена.

Драга Мاستиловић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Неколико свједочења логораша из Јасеновца

Тема обрађује неколико аутентичних свједочења логораша из Јасеновца који су настали у вријеме трајања Другог свјетског рата, дакле у периоду док је логор Јасеновац и даље постојао или непосредно након рата. Ради се документима из фонда Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача за Босну и Херцеговину, а који се чувају у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву. Документи садрже низ детаља који освјетљавају бројне ужасе јасеновачког логора смрти и у том смислу представљају драгоцјено свједочанство, посебно са аспекта успостављања и његовања културе памћења на геноциг који је Независна Држава Хрватска спровела над Србима, Јеврејима и Ромима у току Другог свјетског рата.

Урош Микетић

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет

Лист Јединство: прилог проучавању привредних проблема на Косову 1966-1973. године

Приштински лист на српском језику - *Јединство* - излазио је у овом периоду једном и касније два пута недељно. Мишљења смо да представља незаобилазно штиво уопште о животу на Косову у назначеном периоду, а посебно о овдашњој српској заједници. Лист прилично детаљно и критички анализира дешавања из домена политике, друштва, економије, културе и спорта Косова, па тако оправдано заслужује истраживачку пажњу. Када је о привреди реч до појединости можемо пратити напоре покрајинског руководства да се Косово економски приближи остатку југословенске федерације, али и различите привредне девијације које су такве покушаје ограничавале за дужи временски период. Иако је Косово из године у годину заиста мењало на боље свој изглед изградњом фабрика и путева, болница и школа, урбанизацијом градова и електрификацијом села, уочљиво је да привредни резултати нису били довољни у тој мери да оно не буде више третирано као најнеразвијенији део земље. Привредни проблеми незаобилазно су, пак, утицали на међунационалне односе Срба и Албанаца. Овај рад представља, заправо, један мањи истраживачки сегмент из наше докторске дисертације о исељавању Срба и Црногораца са Косова 1966–1981. која је у фази израде.

Маја Николић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Грчко-бугарски црквени спор: од Егзархије до шизме (1870-1872)

Тежње бугарске националне цркве да се издвоји из јурисдикције Цариградске патријаршије настале су крајем XVIII и почетком XIX вијека као посљедица демографског раста и просвјетно-културног препорода бугарског народа. Препород у просвјетном погледу са собом је донио и сазријевање националне свијести која је усмјерила Бугаре ка борби за формирање независне националне цркве. Преломна фаза у тој борби наступила је после Кримског рата (1853-1856) када покрет за црквену аутокефалност улази у своју завршну фазу, која је окончана формирањем Бугарске егзархије 1870. године.

У преломним догађајима за формирање Егзархије важну улогу је одиграла међународна дипломатија, првенствено руска и њен амбасадор у Константинопољу Николај Павлович Игњатијев (1864-1877). Из угла западне дипломатије „бугарска црква“ сматрала се руским пројектом, па је то један од разлога што су европске силе Егзархију доживљавале као један вид јачања руског утицаја на Балкану.

Посебно занимљива фаза у развоју грчко-бугарског спора наступила је у мјесецима после оснивања Егзархије, када се десио црквени, али и сваки други, раскол између Бугара и Грка. Иако се сматрало да ће оснивање Егзархата смирити вјерске духове, десило се сасвим супротно, сукоб између двије стране досеже врхунац и завршава се проглашењем шизме (1872). Одлука о проглашењу шизме донесена је на сабору у Цариграду 16. септембра 1872. године. За једне та је одлука представљала спасење хеленског свијета, а за друге спречавање словенског напретка. Без обзира на посљедице, шизма је остала на снази све до 1945. године када је укинута захваљујући залагању руског патријарха Алексеја I.

Жељко Савановић

Драгиша Д. Васић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Образовање у функцији унапређења пољопривреде Врбаске бановине

Једна од девет бановина успостављених у Краљевини Југославији 1929. године била је Врбаска бановина са сједиштем у Бањалуци. Њено становништво се великом већином бавило екстензивном пољопривредом. Власти су, углавном у зависности од ограничених финансијских могућности, предузимале разноврсне мјере и активности на унапређењу те привредне дјелатности. У овом раду се првенствено анализирају мјере и активности Пољопривредног одјељења Краљевске банске управе Врбаске бановине и средњих пољопривредних референата на образовању пољопривредника и њиховог подмлатка. Средствима из државног Министарства пољопривреде и фондова Краљевске банске управе финансирани су зимски пољопривредни курсеви, пропагиране агротехничке и друге мјере на унапређењу пољопривреде. У наставним плановима и програмима основних школа изузетна пажња поклањана је ђачком усвајању модернијих начина пољопривредног привређивања. Главна образовна установа у аграрној области била је Нижа пољопривредна школа у Бањалуци која је 1940. године претворена у Средњу пољопривредну школу. Рад је писан на основу необјављене и објављене архивске грађе, статистике, штампе и литературе, која, због времена издања, увелико има одлике историјских извора. Из изворне основе проистиче закључак: пољопривреда Врбаске бановине доживјела је благи напредак, чему је допринијело и образовање пољопривредника и њихове дјеце.

Глигор М. Самарџић

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет

Прилог проучавања историје Деремиста

У раду се говори о прилогу проучавања историје илирског племена Деремиста (*Deraemistae*). Рад се бави истраживањем распореда домородачких перегринских *civitates*, превасходно Плинијеве *civitas Deraemistae*, на простору данашње источне Херцеговине. Питање улоге и размјештаја илирског племена Деремиста у касном жељезном добу и раној антици о којима и дан данас се воде научне дискусије, наметнуло је потребу за једним обухватним истраживањем на основу литерарних извора, археолошких налаза и ономастичког материјала. Анализирањем распореда и мјеста налаза археолошке грађе и епиграфских споменика може бити од користи како би се јасније сагледала улога и питање смјештаја Деремиста на југу Илирика.

Радован Субић

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

Иво Пилар и политички процеси у Босни и Херцеговини (1907–1914)

Иво Пилар (1874–1933) био је један најзначајних хрватских идеолога. Рођен је у Загребу у породици чешког поријекла чији су чланови били угледни професори, културни радници и официри. Титулу доктора права стекао је у Бечу, из непознатих разлога није се вратио у родни град. У Босну и Херцеговину долази 1900. године и почиње да ради у Привилегованој земаљској банци у Сарајеву гдје се ангажује у политичким и културним активностима. Маја 1905. године прелази у Доњу Тузлу гдје је почео да ради као адвокат. Из Босне и Херцеговине 1920. године одлази у Загреб гдје наставља своју политичку и публицистичку дјелатност а с позиција великохрватског идеолога. Већ 1921. осуђен је у групи Милана Шуфлаја али то није пољуљало његова политичка убјеђења. Све до краја живота био је огорчени противник заједничке државе коју је оспоравао још од времена Првог свјетског рата. У Босни и Херцеговини је од 1907. године почео процес формирања политичких организација – Муслиманске народне организације (МНО), Српске народне организације (СНО) и Хрватске народне заједнице (ХНЗ). Овој посљедњој је управо Иво Пилар писао програм и узео учешће у њеном раду. Пилар је био један од значајних актера у дешавањима која су слиједила. Од формирања ХНЗ преко раскола унутра хрватског политичког корпуса и сукоба с врхбосанским надбискупом Јосипом Штадлером, избора за Сабор Босне и Херцеговине и помирања с Штадлером до реакција на Балканске ратове и Сарајевски атентат. У овом раду ћемо приказати политичку активност Иве Пилара у Босни и Херцеговини у деценији која је претходила Првом свјетском рату.

Тубић Дејан

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет

*Слика и скулптура као доминантни медији
у култури визуелног памћења индивидуе и нације*

Савремена теорија уметности тежи сталном проширивању методолошких приступа истраживања и тумачења уметности. Битна структура уметности тиче се и односа и комуникација уметничког дела са прошлошћу и културом памћења. Различити слојеви и садржаји уметничког дела откривају се управо у прошлим временима и доводе у контекст различите феноменологије културе памћења. Књижевност, епска поезија, музика, сценске уметности потврђују перманентну кореспонденцију са различитим историјским инстанцама и на тај начин их доводе у непосредни контекст човекове културе памћења. Међутим, потребно је посебно нагласити улогу и значај уметничке слике и скулптуре у вишедимензионалној сфери односа према прошлости. Појава сликаног и вајаног портрета постају доминантни визуелни идентитет историјских личности. Визуена представа историсјких и културних дешавања и догађаја пре појаве фотографије доминантно су меморисани у оквиру медија сликарства. Субјективност и индивидуална аутономност уметника, сензибилитет историјског и културолошког тренутка визуелно креирају тему, мотив и садржај који ће се у будућности конституисати као један од доминантних фактора који дефинишу чињенице и на тај начин експлицитно улазе у домен памћења појединца, групе и нације. У савременом тренутку захваљујући дигиталној стварности слика и скулптура постају медији којим се дефинише индивидуална, колективна и планетарна култура памћења.

**UPBRINGING, EDUCATION, TEACHING – YESTERDAY, TODAY, TOMORROW
CONTEMPORARY TRENDS IN PSYCHOLOGY**

**ВАСПИТАЊЕ, ОБРАЗОВАЊЕ И НАСТАВА – ЈУЧЕ, ДАНАС, СУТРА
САВРЕМЕНА КРЕТАЊА У ПСИХОЛОГИЈИ**

Želimir Dragić

Univerzitet u Banjoj Luci

Filozofski fakultet

*Recepcija književnog teksta u modelima razvijajuće nastave i usvojenost osnovnih
književnoteorijskih pojmova na mlađem školskom uzrastu učenika*

Od samog polaska u školu učenici su u prilici da slušanjem (a kasnije čitanjem) upoznaju različite književne vrste iz sva tri književna roda. Odabrani tekstovi u čitankama se interpretiraju u skladu sa (recepcijskim) mogućnostima i predznanjima učenika. Iako na prvi pogled izgledaju kao jednostavni tekstovi, detaljnijom analizom njihove strukture možemo uvidjeti da je ta jednostavnost samo prividna i da je književnost za djecu vrlo kompleksna i slojevita, bogata raznovrsnošću književnoteorijskih i nastavnih tumačenja.

Pošto je doživljeno potrebno i razumjeti, učenike mlađeg školskog uzrasta je potrebno pripremati za razumijevanje ekspresivnih činilaca u književnosti i upoznavati ih sa književnoteorijskim pojmovima, a to je naročito moguće putem efikasne recepcije književnih tekstova u modelima razvijajuće nastave.

Uvažavajući ključne postavke teorije recepcije, teorije inovativno-razvijajuće nastave i nalaza nekoliko tangentskih istraživanja, razvijene su teorijske osnove recepcije i mikroplanovi obrade književnog teksta u dva modela razvijajuće razredne nastave (nastava različitih nivoa složenosti – NRNS i responsibilna nastava – RN). Cilj istraživanja je utvrđivanje uticaja recepcije književnih tekstova u modelima razvijajuće nastave (NRNS i RN) na postignuća učenika petog razreda u poznavanju osnovnih književnoteorijskih pojmova, u odnosu na uobičajen rad na književnom tekstu.

Učenici petog razreda osnovne škole su tokom jednogodišnjeg metodičkog eksperimenta recipirali književne tekstove u kontekstu jednog modela razvijajuće razredne nastave, i u uobičajenoj razrednoj nastavi književnosti. Učenici eksperimentalnih grupa (E1 i E2) postigli su statistički značajno veća postignuća na finalnom mjerenju u poznavanju osnovnih književnoteorijskih pojmova, od učenika kontrolnih grupa (K1 i K2). Rezultati ovog eksperimentalno-metodičkog istraživanja mogu biti značajan doprinos unapređivanju rada na književnom tekstu u nastavi, razumijevanju osnovnih pojmova iz teorije književnosti i daljem razvoju metodike razredne nastave srpskog jezika i književnosti.

Драго Бранковић

АНУРС

Славиша Јењић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Методичке компетенције – професионални изазов будућим учитељима

У првим деценијама овог вијека и код нас се у скоро свим професијама расправља о формирању и развијању професионалних компетенција. У фокусу интересовања већег броја савремених педагога налазе се проблеми (идентификација и класификација) општих компетенција. Мање пажње посвећује се сложеним проблемима стручних (професионалних) компетенција. Учитељски студиј по свом мултидисциплинарном карактеру спада у најсложеније студије. У оквиру курикулума научних и умјетничких дисциплина (језици, математика, географија, историја, умјетничке дисциплине) формирају се професионалне (педагошке, психолошке, методичке, ужестручне) компетенције. Методичке компетенције као и друге компетенције садрже три основна структурна елемента: теоријско-стручна знања из методика, методичка умјења (практично извођење наставног процеса) и методичка увјерења (вриједности методичких поступака).

У раду су поред нових теоријских сазнања о методичким компетенцијама презентовани и резултати емпиријског истраживања које је проведено на узорку од 126 студента (одслушани сви предмети из посљедњег семестра) учитељског студија (Бања Лука, Сомбор, Бијељина). Циљ истраживања дефинисан је као цјеловито сагледавање нивоа формираности методичких компетенција на завршетку студија с посебним освртом на међусобну повезаност структурних елемената, методичких компоненти и методичких поступака. Резултати емпиријског истраживања потврдили су претпоставку (прва хипотеза) да будући учитељи имају висок ниво формираних методичких компетенција, у оквиру којих теоријско-стручна знања заузимају прву, методичка умјења другу а методичка увјерења трећу ранг-позицију. Према процјени студената (друга хипотеза) постоји статистички значајна повезаност између доприноса теоријско-стручних знања, вјежби у настави и самосталне методичке праксе у школама. Резултати истраживања потврдили су и претпоставку (трећа хипотеза) о међусобној повезаности формиране компетентности са методичким поступцима: а) препаративни поступци (дефинисање циљева, планирање, програмирање, организација), б) акциони поступци (примјена метода, облика, средстава, извора знања, мотивације и активног укључивања) верификативни поступци (праћење процеса, утврђивање ефеката и оцјењивање знања ученика). Истраживање је указало и на потребу продубљенијих сагледавања овог феномена али и преиспитивање вриједности постојећих курикулума учитељских студија и програма професионалног развијања учитеља.

Тијана Васиљевић Стокић

АЛФА БК Универзитет

Факултет информатичких технологија

*Електронско образовање и стицање дигиталних компетенција међу младит
генерацијама у Републици Српској*

Средњошколци и студенти током школовања морају да буду изложени довољној количини знања из подручја ИКТ (информационо-комуникационе технологија) и да стичу знања неопходна како би били конкурентни на тржишту рад 21.вијека. Нови начини рада у школама ће припремити ученике за свјетло будућих потреба и послова будућности од којих многи у овом тренутку уопште не постоје.

На почетку школске 2020/21. године у 12 средњих школа у Републици Српској уведена је платформа Microsoft Teams којој наставници и ученици приступају преко еДневника и која је знатано олакшала рад приликом преласка на онлајн наставу. Електронско образовање и прихватање нових технологија у систему наставе на даљину донијели су бројне промјене у васпитно-образовном процесу. Недостатак васпитне компоненте у систему наставе на даљину утиче и на образовну које је предмет овог рада.

Настава на даљину и увођење савремене дигиталне технологије би требало да послужи као унапређење традиционалне наставе а један од циљева примјене дигиталних алата у настави је и стицање знања и вјештина потребних у даљем школовању и на будућним радним мјестима. Ученици постају иноватори дигиталне будућности.

У овом раду је представљено истраживање колико смо дигитално трансформисали и унаприједили наставне и образовне процесе, допринијели јачању дигиталних компетенција ученика и дали нове смјернице у правцу даљег образовања и цјеложивотног учења. Предмет истраживања су (не)усвојена знања из ИКТ области.

У образовном процесу у систему наставе на даљину кључну улогу играју школовани и компетентни наставници, који припремају младе за изазове друштва.

Гордана Дукић

Независни универзитет Бања Лука

Педагошки факултет

Компетенције наставника за инклузивно поучавање и учење

Инклузивно васпитање и образовање је посебан изазов како за педагошку теорију, тако и за праксу. Ученик је у средишту инклузивног васпитно-образовног процеса у којем се подстиче цјеловит и хармоничан (интелектуални, морални, физички, емоционални, социјални) развој сваког ученика. Ученик се без обзира на разлике примјећује, прихвата и уважава онакав какав јесте, у својој индивидуалности и способности друштвеног дјеловања. Наставник постаје кључни фактор са широким професионалним функцијама које значајно закупају не само интелектуалну, већ и емоционалну и социјалну сферу његове личности. Интензивна истраживачка пажња према професији наставника, је углавном мултидисциплинарно заснована и једним дијелом је посљедица промијењене улоге наставника која захтијева све сложеније компетенције. Од наставника се очекује адекватан одговор на промјене, садржан у квалитету рада наставника и школе, што се доводи у директну везу са његовим стручним оспособљавањем, усавршавањем и професионалним развојем. Компетентан наставник ће уз флексибилне програме прилагођавати наставни процес ученику, дјелујући у смјеру социјалне прихваћености и подршке, ране превенције и рехабилитације, индивидуализације и функционалног развоја способности, како би се остварили очекивани исходи учења и поучавања у инклузивним условима рада. То подразумијева да наставник има развијено увјерење да је сваки ученик способан да учи и да се развија и да ће универзалне људске вриједности као што су: узајамно поштовање, праведност, солидарност, уважавање различитости, постигнуће, испољавати у свом понашању према свим ученицима и промовисати на прикладан

начин. Такође треба додати да теорије учења јасно указују да ученици не уче на исти начин, нити истом брзином, те да је учење индивидуални и социјални процес. У том смислу, процес учења и поучавања мора да буде организован тако да омогући сваком ученику да напредује у складу са сопственим могућностима, да учи са разумијевањем и у интеракцији са другима.

Србољуб Ђорђевић

Луција Ђорђевић

Универзитет у Нишу

Педагошки факултет у Врању

Развијеност графомоторних способности код ученика са сметњама у развоју

У раду су приказани резултати истраживања које је имало за циљ да утврди развијеност графомоторних способности код ученика са сметњама у развоју имајући у виду да оне, поред осталог, представљају битни предуслов за овладавање писањем као једном од академских вештина која се усваја на основношколском узрасту. Узорак истраживања је чинило 58 ученика (од чега 23 женског пола) са сметњама у развоју основношколског узраста. У извршеном истраживању је коришћена техника тестирања, а од инструмената Предикциони тест за дисграфију „Рубни орнамент“ и Графомоторни низ „Лилијен Лирса“. Добијени резултати показују да велики број испитаника (24 или 41,4%) није остварио ни један поен на Предикционом тесту за дисграфију, док је само 21 испитаник или 36,2% успешно решио тест ($M = 7,98$, а $SD = 7,062$). Резултати t-теста показују да не постоји разлика у успеху на Предикционом тесту између дечака ($M = 7,88$, $SD = 7,21$), односно девојчица ($M = 8,13$, $SD = 6,98$); $t(56) = 0,128$, $p = 0,899$ (обострано). Такође, добијени резултати показују да највећи број испитаника (39 или 67,2%) није остварио ни један поен на тесту Лилијен лирса, док је само 10 испитаника или 17,2% успешно решило тест ($M = 1,60$, $SD = 2,46$). Резултати t-теста независних узорака показују да не постоји разлика у успеху на тесту извршења графомоторног низа Лилијен Лирса између дечака ($M = 2,00$, $SD = 2,65$), односно девојчица ($M = 1,00$, $SD = 2,07$); $t(56) = -1,530$, $p = 0,113$ (обострано). Ефикасан наставни рад са ученицима са сметњама у развоју, сходно добијеним резултатима, императивно намеће потребу поштовања развојних карактеристика ове популације ученика и индивидуализацију почетне наставе писања, као и знатне измене стандарда и исхода постигнућа који се захтевају по редовном наставном плану и програму. Међутим, ефикасан рад са овом популацијом ученика подразумева и потребу доношења и посебних наставних планова и програма намењених школама за ученике са сметњама у развоју.

Оливера Искреновић Момчиловић

Универзитет у Новом Саду

Педагошки факултет у Сомбору

Учионице – некад, сад и убудуће

У раду се разматра развој учионица, од првих учионица, училишта насталих у оквиру цркава и манастира, где су се за свој будући позив припремили духовници, монаси и остали црквени великодостојници. Поред ових црквених училишта током средњег века постојала су и тзв. дворска училишта. У градовима се отварају приватна училишта за децу богатијег друштвеног слоја – похађала су их деца угледних трговаца и занатлија. Од ових далеких почетака настају прве основне школе крајем 18. века.

У току 19. века доносе се прописи о стандардима за градњу школа и учионица, а посебно о изгледу школског намештаја. У првој половини 19. века се појављују универзалне учионице, намењене за извођење наставе једног конкретног предмета или групе више сродних предмета. У то време се све више користе електронске учионице, које помоћу система распондера омогућавају понављање, вежбање и проверавање знања ученика.

У другој половини 20. века се појављују класичне, специјализоване и електронске учионице. Почетком 21. века се формирају мултимедијалне учионице, које садрже више информационо-комуникацијске технологије него електронске учионице. Са развојем Интернета је све више присутна е-учионица. Као нови, будући облик се користи изокренута учионица, која пружа могућност индивидуализације процеса учења према предзнању, способностима и интересовањима ученика.

Савремено опремљена учионица у складу са најновијим образовним стандардима и достигнућима, не гарантује квалитет наставе. Да ли ће учионица одговорити постављеним захтевима зависи и од њене техничке подршке и од професионалне компетенције наставника. Учионица у будућности треба да омогући активну улогу наставника и ученика у наставном процесу, да оствари индивидуализацију наставе, социјализацију ученика, његово перманентно учење и вишесмерну комуникацију. Она мора да има оптималне услове за когнитивни, афективни и конативни развој ученика, и као појединца, и као члана колектива и у том смислу да омогући адекватно остваривање образовних, васпитних и функционалних циљева и задатака наставе.

Љиљана Јерковић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Васпитни ефекти индивидуално планиране наставе

У раду су идентификоване тематски тангентне поставке савремених дидактичких парадигми, дидактичких теорија и наставних система на којима се темеље обиљежја индивидуално планиране наставе. Приказан је тематски релевантан концепт експериментално-развојне примјене и идентификације васпитних ефеката индивидуално планиране наставе.

Циљ једногодишњег експерименталног акционог истраживања био је верификација васпитних ефеката индивидуално планиране наставе у специфичним организационим, кадровским и материјално-техничким условима на нашим просторима. Истраживање је проведено је на узорку од 150 ученика, а експериментални узорак је чинило 16 ученика експерименталне и 16 ученика контролне групе. С обзиром на природу и комплексност проблема истраживања примјењен је и кавантитативни и квалитативни приступ.

Након једногодишње примјене дидактички засноване индивидуално планиране наставе ученици експерименталне групе постигли су углавном боље васпитне резултате у односу на своје иницијално стање и ученике контролне групе у којој је реализована традиционална (неиндивидуализована) настава.

Експлициране су вишеструке могућности дисеминације и продуктивне имплементације експериментално верификоване индивидуално планиране наставе. Отворена су и питања за даља научна истраживања васпитних ефеката индивидуално планиране наставе.

Слободан Јовић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Педагогизација дјетињства у српској ауторској поезији за дјецу

У раду ће бити анализиран проблем педагогизације дјетињства у српској ауторској поезији за дјецу. Под педагогизацијом дјетињства подразумијевамо наглашену сегрегацију свијета дјетињства и одраслих: дјеца се смјештају у сигурно уточиште: школу, одваја се засебан „дјечји свијет“, заштићен од потенцијално лошег дјеловања.

Педагогизација дјетињства је један од процеса који усложњава одрастање и васпитање дјетета у савременом свијету. Циљ овог рада је указивање на умјетничку свијест о изазовима са којима се суочава савремено дијете. Изазови при одрастању дјетета помјерају се од егзистенцијалних ка психолошким и емоционалним, а све усљед наглашене подјеле рада и претварања васпитања у организовану и интенционалну дјелатност.

Пошто се домени педагошког проширују и на изваниинституционалне контексте, тако и култура и умјетност постају подручја значајна за педагошку науку. Зато ће и наш рад бити усмјерен на покушај давања одговора на питање: Како је проблем педагогизације перципиран у текстовима српских дјечјих пјесника различитих генерација, почевши од Бранка Ћопића до наших савременика? Намјера нам је да на основу текстолошке анализе укажемо на умјетнички сензибилитет за проблеме савременог дјетета, а који настају усљед убрзаног технолошког развоја и педагогизације дјетињства чија су најизразитија обиљежја сегрегација дјеце и деконтекстуализација васпитања. Рад ћемо настојати да утемељимо на интердисциплинарном приступу проблему, при чему ћемо се ослањати на схватања Душана Радовића, Александре Марјановић, Исидора Граорца, Светозара Богојевића и других.

Лидија Јовичић

Универзитет у Источном Сарајеву

Педагошки факултет

Процјена и самопроцјена општинских компетенција наставника у основној школи

Данас се у условима промјена и прогреса проширује друштвена функција наставника. Као један од организатора васпитно-образовне дјелатности, повећава се његова одговорност у развијању друштвене свијести и оспособљавању младих за квалитетан рад у модерном друштву. Према томе, темељна претпоставка успјешног дјеловања наставника је компетенција која дефинише појединца и одређује га као његова карактеристика. У раду смо ставили акценат на важност и значај компетенција наставника с циљем да се испита процјена и самопроцјена општих компетенција наставника у основној школи. Истраживањем смо обухватили 26 основних школа, на подручју Републике Српске, а узорак су чинили наставници, директори и стручни сарадници, односно њих 722. Добијени резултати указују на потребу сталног, перманентног образовања и усавршавања наставника.

Соња Каурин

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Ранка Перућица

Универзитет у Источном Сарајеву

Медицински факултет

Задовољство студената Филозофског факултета онлајн наставом током пандемије Ковид 19

Пандемија Ковид 19 је увела појам *нове нормалности* у свакодневни живот дубоким утицајем на начин на који смо некада живјели, учили и радили. Током овог кризног периода прелазак са традиционалног учења лицем у лице на онлајн наставу и учење сматра се промјеном парадигме у високом образовању. Изречене мјере социјалног дистанцирања подстакли су контекст присилне онлајн наставе с циљем њеног функционисања и одрживости. Црпећи инспирацију из теоријског проучавања и на основу стеченог искуства формулисали смо циљ истраживања, а то је испитивање нивоа задовољства студената Филозофског факултета у зависности од њихових социјално-статусних варијабли. Задовољство студената онлајн наставом смо испитивали преко његових битних компоненти, а то су: квалитет онлајн наставе, вредновање у току онлајн наставе и интеракција и комуникација у току онлајн наставе. Разлике у нивоу задовољства студената онлајн наставом смо испитивали у зависности од пола студената, године студија и просјечне оцјене током студирања. Узорак за ово истраживање је чинило 150 студената Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву. Добијени резултати показују да постоје разлике у процјени квалитета онлајн наставе у зависности од пола студената и године студија. Можемо рећи да су мушкарци задовољнији квалитетом онлајн наставе у односу на жене, те да друга година студија најбоље процјењује квалитет онлајн наставе, као и да су студенти четврте године студија најмање задовољни квалитетом онлајн наставе. Такође, оно што су резултати показали јесте то да постоје разлике између наведених компоненти задовољства студената онлајн наставом у зависности од просјечне оцјене током студирања. Оно што је интересантно јесте да студенти са просјечном оцјеном 6 до 7 и они са просјечном оцјеном 9 до 10 показују највиши ниво задовољства онлајн наставом. С обзиром на то да је у нашој средини онлајн настава до појаве пандемије Ковид 19 била избор, а не стални вид наставе, сматрамо да велику пажњу треба

посветити самој организацији наставе. Истраживање би свакако требало проширити и обухватити и искуства наставника, али и других факултета из различитих области.

Мира Лакетић

Независни универзитет Бања Лука

Ефекти анализе књижевног лика у варијантама индивидуализоване наставе

Овај рад садржи дидактичко-методичке основе анализе књижевног лика у моделима индивидуализоване наставе, осврт на претходна тангентна истраживања, методолошки концепт и резултате ефеката анализе књижевног лика у разредној настави књижевности.

Први пут је спроведено истраживање анализе књижевног лика у настави индивидуализованој наставним листићима, наставом различитих нивоа сложености и интерактивној настави различитих нивоа сложености. Испитивани су образовно-васпитни ефекти разумијевања прочитаног текста, анализе књижевног лика и читалачких интересовања ученика петог разреда основне школе.

Циљ истраживања био је установити да ли ће се остварити бољи ефекти анализе књижевног лика у индивидуализованој разредној настави књижевности него у фронталној анализи књижевног лика у неиндивидуализованој, тј. традиционалној настави.

Након једногодишње примјене експерименталног програма анализе књижевног лика експерименталне групе (Е1 –рад на наставним листићима, Е2 –настава различитих нивоа сложености, Е3 –интерактивна настава различитих нивоа сложеност) постигле су статистички значајно боље резултате у разумијевању прочитаног текста, анализи књижевног лика и читалачким интересовањима ученика, него контролне групе ученика.

Резултати који су проистекли из нашег истраживања могу олакшати даља истраживања ефеката анализе књижевног лика како у основним и средњим школама тако и у инклузивном образовању.

Јелена Османовић Зајић

Јелена Максимовић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Квази-експериментално истраживање као епистемолошко-методолошки приступ у истраживањима васпитања и образовања

Педагогија као друштвено-хуманистичка наука која се бави васпитањем и образовањем изражава своју комплексност кроз плуралитет идеја, схватања и могућности за проучавање, сазнавање и истраживање васпитно-образовне праксе. Методологија којом се бави експериментална и квази-експериментална педагогија је егзактна и служи за утврђивање сигурних података, односно трага за чињеницама и доказима које могу заменити хипотезе истраживања. Синоним за квази-експерименталну педагогију је „нова педагогија”, из разлога што се вредновање

квалитета истраживања васпитно-образовне праксе може дефинисати кроз методолошку заснованост истраживања, оригиналност, новину и значај. Поставља се питање: колико је до сада спроведених квази-експеримената да их истраживачи нису ни свесни, односно ову врсту истраживања нису назвали правим именом? Основни циљ теоријског истраживања јесте анализа круцијалних разлика између неексперименталних, експерименталних и квази-експерименталних истраживања. Из представљеног циља истраживања произилази задатак истраживања који претендује ка афирмацији квази-експерименталних истраживања у педагогији као науци са тежњом да се научној јавности приближе карактеристике и предности квази-експериментата у смислу рационализације спровођења и практичности у природном школском окружењу. У раду је примењен поступак методе теоријске анализе са техником анализе садржаја. Ауторке су изнеле закључке о значају квази-експерименталног истраживања као посебног епистемолошко-методолошког приступа у утврђивању узрочности васпитних појава.

Татјана Марић

Универзитет у Бањој Луци

Природно-математички факултет

Драженко Јоргић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Инструкција и помоћ родитеља ученицима при учењу и изради домаћих задатака током пандемије COVID 19

Родитељи су постали важна карика у образовању дјетета и општеприхваћено је да обезбјеђују важан допринос при дјететовом учењу. Многи изазови су стављени пред родитеље при „учењу на даљину“ и односе се на степен помоћи и подршке. Иако не постоје увјерљиве потврде о директној повезаности ставова и мишљења родитеља о подршци „учења на даљину“ са временом подршке и информатичком писменошћу родитеља они предвиђају пожељне манифестације попут задовољстава родитеља учењем на даљину. Циљ рада је био да се утврди у којој су мјери вријеме подршке, информатичка писменост и задовољство „учењем на даљину“ повезани са инструкцијом и помоћи родитеља при изради домаћих задатака ученика нижих разреда основне школе током пандемије COVID 19. За испитивање мишљења и ставова родитеља конструисан је и примјењен ПРУНД упитник. Узорак је обухватио 983 родитеља ученика нижих разреда (од I до V разреда) основних школа у Републици Српској (у периоду самоизолације од марта до маја 2020). Поступком експлоративне факторске анализе добијена су два ПРУНД фактора (42% варијансе): (1) емотивна реактивност родитеља и (2) мотивисање ученика при изради задатака. Добијени резултати показују статистички значајне разлике у подршци родитеља у односу на информатичку писменост родитеља, вријеме пружања подршке при изради домаћих задатака, као и нивоа задовољства родитеља учењем на даљину. Разлике су евидентне и у односу на социо-економске и демографске карактеристике родитеља (пол, старост, ниво образовања, брачни статус родитеља, мјесто живљења, посједовање рачунара/лаптопа). Истовремено, резултати имплицирају да је неопходна подршка родитељима у погледу ефикасности и примјене савремених информационо-

комуникационих технологија у учењу, као и да се поставе ефикасније стратегије наставе која ће укључити ефикаснију сарадњу родитеља, наставника и ученика.

Златко Павловић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Расподјела функција међу васпитним структурама у ванредним приликама

Васпитање се може посматрати као систем. То значи да неки општи принципи који важе за развој и функционисање најразличитијих система важе и када је ријеч о развоју и функционисању васпитања као система. У излагању ћемо предочити неке од таквих општих принципа и понудити један појмовно-теоријски оквир као средство за описивање и објашњавање дјеловања тих принципа у области васпитања. Посебно ћемо се осврнути на могућности примјене понуђеног појмовно-теоријског оквира за описивање и објашњавање дјеловања тих принципа у актуелном тренутку обиљеженом тешкоћама у функционисању школа усљед пандемије изазване ширењем коронавируса.

Драгана Радивојевић

Неда Гаврић

Универзитет у Источном Сарајеву
Педагошки факултет

Унапређивање наставе природе и друштва путем мултимедијалних презентација

Примјена мултимедија један је од начина за унапређење наставе природе и друштва јер могућношћу интеграције аудитивних и визуелних ефеката обезбјеђују визуелизацију проучаваних садржаја, симулацију процеса и појава из природног и друштвеног окружења и тиме садржај чине очигледнијим и разумљивијим. У складу с тим, циљ истраживања усмјерен је на утврђивање утицаја примјене мултимедијалних презентација у настави природе и друштва на квалитет знања ученика. Примјењен је експеримент са паралелним групама на узорку од 89 ученика четвртог разреда основне школе (46 ученика експерименталне и 43 ученика контролне групе). Ученици експерименталне групе реализовали су садржаје из природе и друштва примјеном мултимедијалних презентација, док се у контролној групи настава изводила на традиционални начин. Добијени подаци статистички су обрађени и анализирани мјерама дескриптивне статистике и т-тестом за двије независне групе. Статистички параметри показују разлику у погледу усвојеног знања ученика, и то у корист експерименталне групе која је постигла значајно боље резултате. Овим је потврђено да мултимедијалне презентације у настави природе и друштва позитивно утичу на квалитет знања ученика, јер обезбјеђују активније учешће чула у процесу стицања знања чиме се подиже квалитет функционалног и примјенљивог знања. Мултимедијалним презентацијама омогућено је интегрисање садржаја више наставних предмета, а посебно погодују садржајима који су апстрактни и које ученици не могу упознати непосредном чулном перцепцијом.

Владо Симеуновић

Сања Милић

Универзитет у Источном Сарајеву

Педагошки факултет

*Утврђивање садржајне ваљаности новоконструисаних инструмената истраживања
(примјер инструменти за процјену даровитости школске дјеце)*

Динамичан научно-технолошки и друштвени развој намеће потребу сталног истраживања његових посљедица у свим сферама живота. Истраживачи широм свијета покушавају да региструју новонастале промјене и на научно верификовани начин утврде њихове ефекте, како би могли предвидјети правце кретања и утицати на будуће догађаје.

На том путу се суочавају са низом непознаница које би могле утицати на квалитет резултата који се добијају. Најчешћи проблеми с којима се истраживачи сусрећу су: тешкоће око прецизног одређења предмета истраживања (због мултидисциплинарности проблема), недостатак релевантних података на којима би се спровело истраживање (динамика промјена је велика), те проблеми израде инструмената истраживања (стандардизовани инструменти често нису примјениви).

Овај рад бави се проблемом одређивања метријских карактеристика новоконструисаних инструмената истраживања. Сматра се да је ваљаност најважнија мјерна карактеристика сваког инструмента. Истраживачи треба да докажу да неки инструмент стварно мјери ту појаву. Ваљаност се често дефинише као мјера у којој инструмент мјери оно што тврди да мери (Blumberg et al., 2005). У литератури (Krosvel, 2005; Palant, 2011) су познате методе за утврђивање ваљаности инструмената и то: садржајна, критеријумска и конструкциона анализа.

Која од метода ће се примијенити зависи од карактеристика проблема који се истражује. Често код нових инструмената се не може примијенити критеријумска или конструкциона ваљаност те је нужно да се кроз процес утврђивања садржајне ваљаности учесницима у процесу испитивања језички и логички што више прилагоде поједини ајтеми.

Треба осигурати да инструмент укључи одговарајући скуп ставки које утичу на концепт. Што више ставке на скали представљају домен концепта који се мјери, то је већа ваљаност садржаја (Shekaran & Bougie, 2010).

На примјеру утврђивања садржајне ваљаности приликом израде инструмента за процјену даровитости ученика основних школа показан је квалитет примјене поступка утврђивања садржајне ваљаности. Кориштени су верификовани модели израчунавања садржајне ваљаности (ЦВР), индекс ваљаности (И-ЦВР, С-ЦВИ/УАи С-ЦВИ /Аве), као и карра статистику (Beck, 2007; Fleiss, 1981; Lawshe, 1975; Lynn, 1986; Tilden et al., 1990).

Биљана Сладоје-Бошњак

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Педагошко наслеђе у сусрету античке и ранохришћанске епохе

Када је ријеч о педагогији античког периода и о ранохришћанској педагогији, уџбеници историје педагогије код нас нису правили спону/ повезницу у овим педагогијама тако да је изгледало као да се ове двије педагогије не додирују, а поготово да се не поклапају. Историју педагогије не можемо дијелити на периоде који су затворени у себе него их треба и можемо их посматрати као периоде који се међусобно преклапају и зато педагошки системи нису одвојени него су, напротив, повезани. Свакако, не могу се тражити везе тамо гдје оне реално не постоје. Хеленску и ранохришћанску педагогију представили смо као два периода/епохе од којих се један надовезао на раније постојећи. Рано хришћанство, наставља хеленску традицију што са собом носи одређене реакције: првобитну одбојност након чега слиједи прихваћеност, додуше у почетку само неких елемената хеленске традиције. Конкретније, постојала су три приступа која се тичу односа хришћанства према античкој култури. Први је био одбацивање – образован човјек из античког свијета који би прихватио хришћанство долазио је у искушење да се одрекне културе којој је припадао; други приступ је био некритичко прихватање античке књиге, који је водио у јерес; и трећи приступ био је рационално засновано прихватање тековина паганске мисли и ријечи (Ристовић, 2005: 10). Жељели смо у раду *Педагошко насљеђе у сусрету античке и ранохришћанске епохе* да опишемо период стапања ове двије епохе, како би се у складу с тим појаснио однос између педагогија назначених у овим периодима/епохама.

Влатка Спасојевић

Миле Илић

Универзитет у Бањој Луци

Филозофски факултет

Васпитни ефекти контекстуализованог учења у настави

Рад садржи интердисциплинарне основе, дидактичке одреднице и методичке специфичности иновативних вјежби контекстуализованог учења у настави, те резултате прве експерименталне провјере васпитних ефеката таквог учења у настави српског језика и познавања природе у петом разреду основне школе током цијеле школске 2018/19. године.

Доминирајућим контекстуализованим учењем и комплементарним поучавањем у системима традиционалне и иновативне наставе (респонсибилна и настава различитих нивоа сложености) ученици експерименталних одјељења постигли су значајно боље васпитне ефекте (интензивнију мотивацију за учење и развијеније метакогнитивне процесе – управљање размишљањем и саморегулацију) него ученици контролних одјељења у којима је и даље преовлађивало деконтекстуализовано учење.

Резултати овог истраживања указују на важност укључивања контекстуализованог учења и комплементарног поучавања (тј. контекстуализоване наставе) у студијске програме на наставничким факултетима и у садржаје сталног стручног усавршавања наставника.

Весна Цвјетиновић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Модели интерактивног стручног усавршавања наставника за иновативни рад

Аутор анализира проблематику интерактивног стручног усавршавања наставника за иновативни рад. У раду су разматрана главна обиљежја интерактивног стручног усавршавања, те представљени најучесталији модели који су у примјени (партнерска вјежба, групна вјежба, слагалица, вртешка, игра улога, вјежба симулације, радионичка вјежба).

Резултати теоријског проучавања указују да се недовољно пажње посвећује примјени ових модела (вртешка, слагалица, играње улога, симулација). Аутор предлаже да се педагози активно укључе у процес примјене модела интерактивног усавршавања наставника за иновативни рад, односно да се наведени модели ставе у функцију унапређивања васпитно-образовног рада.

Далиборка Шкипина

Бранка Ковачевић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Педагошко-дидактичко образовање учитеља у Републици Српској и Босни и Херцеговини 90-их година 20. вијека и данас

Педагошке академије задржале су се и радиле све до деведесетих година 20. вијека када се прелази, када је ријеч о образовању учитеља, на образовање на факултетима, тј. педагошке академије прерастају у педагошки и учитељски факултет. Подизање професионалног оспособљавања свих основношколских наставника, посебно учитеља, на високошколски ниво била је једна од темељних претпоставки за успјешно остваривање сложених васпитних и образовних задатака које има данашња основна школа. У плановима трансформације педагошких академија у наставничке факултете било је неопходно претпоставити и потребу високостручног образовања будућих учитеља (наставника разредне наставе), који би били изједначени са осталим кадровима у основним и средњим школама. Један од разлога за образовање наставника разредне наставе на високообразовним институцијама је и тај што су учитељи млађег основношколског узраста били једини профил наставника у васпитно-образовном систему (уз васпитаче у предшколској установи) који у својој струци нису могли стећи високошколско образовање у четворогодишњем трајању, тј. факултетско образовање. Да би то постигли морали су да се преквалификују на тај начин што су завршавали неки од студија на наставничким или неким другим факултетима и тако постати наставник, односно професор предметне наставе у основној или средњој школи. Због специфичности посла учитеља и васпитача у млађим разредима основне школе захтијева се и повећање нивоа образовања, као и већа општа и стручна знања, а нарочито боље педагошко-психолошко и дидактичко-методичко оспособљавање учитеља, које ће бити примјерено новим сазнањима и достигнућима у области педагошких, психолошких и методичких наука. Тако је и образовање учитеља на

факултетима у Босни и Херцеговини започето деведесетих година 20. вијека, и то у Републици Српској на Учитељском факултету у Бијељини Универзитета у Источном Сарајеву и Филозофском факултету у Бањалуци Универзитета у Бањалуци, и на Педагошком факултету у Сарајеву Универзитета у Сарајеву у Федерацији БиХ.

Аутори ће у раду анализирати почетке високошколског педагошко-дидактичког образовања учитеља деведесетих година 20. вијека и данас. Анализираће и компарирати наставне планове високошколских установа у Републици Српској и Босни и Херцеговини са акцентом на предмете кроз које су учитељи стицали педагошко-дидактичко образовање.

Аутори указују да је неопходно иновирати постојеће наставне планове и програме високошколских установа у Републици Српској и Босни и Херцеговини, односно да се проблематици педагошко-дидактичког образовања учитеља треба приступати континуирано и системски.

Горјана Вујовић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Релације између димензија отпорности и психопатских црта студената

Истраживање је реализовано са циљем испитивања односа између психопатије и отпорности. Конструкт психопатије је дефинисан кроз четири димензије и то: емоционална хладноћа, ератични животни стил, интерперсонална манипулација и антисоцијално понашање. Карактеристике особа које имају повишену димензију емоционалне хладноће су ниска емпатија и немогућност емоционалног везивања, док је за особе које одликује ератични животни стил карактеристично да живе „од данас до сутра“ и без јасне структуре и циља. Интерперсонална манипулација се односи на склоност користољубљу и манипулацији, док се антисоцијално понашање односи на кршење закона и друштвених норми. Отпорност је дефинисана кроз интерперсоналне и интраперсоналне капацитете који утичу на адаптацију и толеранцију на стрес и негативне животне догађаје. Истраживање је реализовано на узорку од 238 студента, од којих је 84,45% женског пола. На основу добијених резултата могуће је извести закључак до постоји статистички значајна повезаност између димензија психопатије и димензија отпорности. Особе које у оквиру породице немају адекватну подршку и на тај начин је не доживљавају као извор отпорности, имају повишену психопатију на све четири анализирани димензије. Особе које не осјећају да имају подршку пријатеља и особе које су социјално повучене, имају повишену димензију емоционалне хладноће, док особе које немају јасну структуру у свакодневним активностима имају повишену димензију ератични животни стил.

*SOCIAL WORK: FROM MARGINALISATION TO INCLUSION
CONFLICTS IN GLOBALISING WOLD AND IDENTITY TRANSFORMATION*

*СОЦИЈАЛНИ РАД: ОД МАРГИНАЛИЗАЦИЈЕ КА УКЉУЧИВАЊУ
КОНФЛИКТИ У ГЛОБАЛИЗИРАЈУЋЕМ ДРУШТВУ И ПРЕОБРАЖАЈ
ИДЕНТИТЕТА*

Немања Ђукић

Универзитет у Бањој Луци
Факултет политичких наука

Алан Форд. Нови свјетски неред и нова политика идентитета

У чланку који слиједи, социолошки интерпретирамо стрип Алан Форд у контексту савремених друштвено-политичких промјена са краја прошлог и почетка 21. вијека. Интерпретацију поменутог стрипа вршимо у оквиру Бауманове теорије глобализације и пројектних идентитета, Хартове и Негријеве критике глобализације као империјалног концепта те Делезовог концепта друштва контроле.

Милена Јовановић-Крањец

Универзитет у Крагујевцу
Економски факултет

Проблем економске искључености у Републици Србији

Проблем социјалне искључености је у последњих десетак година постао један од најпопуларнијих предмета истраживања друштвених наука. Неки чак сматрају да је социјална искљученост „главни друштвени проблем нашег времена“ који потискује старе приступе, посебно приступу сиромаштва. Искљученост одређених појединаца или целих група из главних друштвених токова представља један од озбиљнијих изазова с којима се свет данас суочава. Социјална искљученост представља показатељ неједнаке расподеле нематеријалног и материјалног богатства и ограничен приступ могућностима.

Као посебан сегмент социјалне искључености јавља се економска искљученост. Економска искљученост представља искључивање одређених појединаца или група са економског тржишта којима је ограничен приступ основним финансијским производима и услугама. Проблем економске искључености присутан је у развијеним и неразвијеним земљама.

У данашње време, поседовање банкарског рачуна нормална је појава, међутим и даље постоје угрожене групе којима је приступ основним економским услугама попут поседовања рачуна, приступа умереном износу кредита, могућности осигурања имовине ограничен, а то у може представљати баријеру економском и социјалном развоју поједине земље. Циљ рада је дефинисати економску искљученост као проблем који погађа све земље, навести узроке и последице економске искључености и анализирати показатеље економске искључености у Републици Србији.

Јагода Петровић

Оливера Грбић

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

*Мрежна социјална подршка породицама несталих особа
у Босни и Херцеговини*

Од 31.196 особа, које су нестале усљед ратних збивања у БиХ (1992-1995), још увијек 6.126 породица чека информације о судбини својих 6.586 чланова (МКЦК, 2019). Социјална укљученост ових породице зависи од квалитета социјалне подршке. Социјална подршка се схвата као помоћ других људи у животно тешким ситуацијама и индивидуално вјеровање да је појединац збринут и вољен, уважен и цијењен и да припада мрежи комуникација и међусобних обавеза (Cobb, 1976). У овом истраживању испитана је перцепција социјалне подршке породица несталих унутар примарних, секундарних и терцијарних социјалних мрежа. Полазна претпоставка да породице несталих особа у БиХ перципирају низак ниво укупне социјалне подршке, при чему постоје разлике у нивоу подршке појединих социјалних мрежа, потврђена је помоћу три посебне хипотезе, према којима породице несталих особа перципирају висок ниво социјалне подршке унутар примарних социјалних мрежа, низак ниво социјалне подршке унутар секундарних социјалних мрежа и задовољавајући ниво социјалне подршке унутар терцијарних социјалних мрежа. Метода испитивања помоћу упитника примијењена је на узорку од 200 представника породица несталих, пропорционално заступљених из оба ентитета БиХ и Брчко Дистрикта. Методом фокус групног интервјуа са члановима удружења породица несталих прикупљене су додатне информације. Методолошком триангулацијом квантитативни подаци о величини и фреквенцији појаве и квалитативне информације из индивидуалне перспективе учесника омогућили су детаљан увид у истражену појаву, већу валидност добијених података и стварање цјеловите слике истраженог проблема. Резултати истраживања су потврдили полазне хипотезе. Препоручује се јачање подршке унутар секундарних социјалних мрежа, а нарочито услуга социјалног рада, као што су: психолошке кризне интервенција, мрежни социјални рад и супервизија.

Душко Трнинић

Далибор Савић

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

*Глобализација током пандемије Коронавируса (covid 19): реконцептуализација једне
парадигме*

У раду се анализира утицај пандемије коронавируса (COVID 19) на глобализацијске процесе обједињавања савременог свијета. Схваћена као низ процеса, који нужно воде стварању свјетског друштва, са једне, као и планетарне културе, са друге стране, глобализација се посљедње три деценије наметнула као доминантна друштвенополитичка парадигма. Одлуке које се доносе у циљу спрјечавања ширења заразе и очувања јавног здравља становништва, а без претходног промишљања и ширег

друштвенополитичког консензуса, битно су утицале на међудржавне односе нарушавајући претпостављене исходе поменутих процеса. Као аргументи за окончање или крај доминације глобализацијске парадигме наводе се јачање државе, интервенционизам у тржишне односе и финансијске токове, раст повјерења у националну државу (тзв. *окупљање испод заставе*), поновно успостављање граничних контрола, онемогућавање слободног кретања људи и робе, нарушавање демократских процедура приликом доношења одлука, ускраћивање слободе избора и слично. Насупрот наведеном, долази до успона тзв. *посредоване глобализације*, односно дијељења информација и успостављања комуникације уз помоћ средстава за масовну размјену информација, што је узроковало глобалну усредсређеност на тренутну пандемију коронавируса и питања јавног здравља у цијелом свијету. Стога можемо рећи како је дошло да промјене општег нивоа дефинисања глобализацијских процеса, а који говори о *обједињавању свијета*, док се у другом случају ради о превласти *јачања свијести о једном свијету*, односно индивидуално-појединачног нивоа одређења глобализације. Пандемија коронавируса тако постаје *космополитски моменат* (Бек), то јест - посматра се као шанса за нови почетак савременог свијета, заснован на међусобној сарадњи и хуманистичким начелима.

*LANGUAGE IN THE LIGHT OF CONTEMPORARY STUDIES
DISCOURSE ANALYSIS AS LINGUISTICS*

*ЈЕЗИК У СВЈЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРОУЧАВАЊА
АНАЛИЗА ДИСКУРСА КАО ЛИНГВИСТИКА*

Žana Gavrilović

Ognjen Kurteš

University of East Sarajevo

Faculty of Philosophy

Opting within translation strategies in literary text translation among the undergraduate students

This article epitomises different approaches to translation and explores the strategies used in literary text translation in academic context, among the third year students of undergraduate studies of English and Chinese and English in University of East Sarajevo. After the relevant theoretical background, the article offers presentation and discussion of the most commonly used strategies in reference to particular structural elements in literary text. The focus was on the restructuring of specific translation units such as literal translation, transposition, faithful translation, along with the overall deviations from the faithfulness. Further focus was on the examination on intercultural mismatch and translation of specific cultural elements, along with the idiomatic expressions with full semantic equivalence rendering in different formal correspondents that were found in literary text. The application of contrastive analysis method showed that the most complex part was to restructure the omitted introductory elements of subordinate clauses, time/tense variations in back-shifted verb phrases and transcription of proper nouns (particularly toponyms). As for the transference of specific cultural elements, the respondents mostly opted for foreignisation, considering the option to be the safest ground. Another particularities of literary text translation, like authorship and stylistics were the third, most complex element of interest, and the research showed that the respondents used intuitive choices in translation of such textual situations.

Ziyi Ouyang

University of Oxford

Faculty of Linguistics, Philology and Phonetics,

Restandardisation of Croatian Lexicon in 1990s

The principle of ethnolinguistic nationalism is quite evident in the multiethnic communist Yugoslavia in 1990s when it split apart and its national republics successively declared independence, with their official languages named after the main ethnic group principally residing in the respective countries. Among them, Croatian was declared as the official language in the Republic of Croatia, and the once 40-year Serbo-Croatian or Croato-Serbian language in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia disappeared from the history.

It is widely believed that language is a significant tool for building nation-states and national identity. After the independence of Croatia, Croatian ethnolinguistic nationalism was embodied in a series of drastic changes of the standard language, especially in lexicon. Through this, the Croatian elites sought to restandardise Croatian linguistic norms, thus constructing and strengthening the Croatian nation-state and Croatian national identity.

In order to analyse the manipulation of language in the making of the national identity in Croatia in 1990s, the paper seeks to present the lexical restandardisation of Croatian in 1990s in the framework of E. Haugen's standardisation process: (1) selection of norm, (2) codification of form, (3) elaboration of function, and (4) acceptance by the community. The paper first introduces the linguistic reality after 1945 in Yugoslavia and the status of Croatian language at the given time, and explains what motivated the strong tendency for Croatian political elites to restandardise Croatian lexicon since Croatia's independence. In terms of codification of form, the paper investigates the concrete lexical changes taking place in Croatia in 1990s, and the means through which the codification was promoted and achieved. Concerning elaboration of function, the paper examines Croatian government's efforts in controlling the language usage in various fields including media, education and military. At last, reviewing several studies on people's linguistic attitudes towards the linguistic purism in Croatia and their actual usage of the restandardised lexicon in the last years of 20th century and the beginning of the 21th century, the paper examines the degree to which the lexical changes in 1990s have been remained, whether the public accepted these changes and applied them in practice, and how this happened.

Teodora Popescu

1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia
Faculty of History and Philology

Developing the figurative lexicon Romanian students of English

The purpose of this presentation is to explore the development of the figurative lexicon of Romanian students of English, their comprehension of figurative language and formation of metaphorical competence.

Jeanette Littlemore and Graham Low (2006, p. 276), when reviewing Bachman's (1990) typology of language competence components contend that metaphor plays an important role across all four of the proposed model: illocutionary competence, textual competence, grammatical competence, and strategic competence as well as sociolinguistic competence. It is nevertheless essential to understand the mechanisms underlying the development of metaphorical competence in EFL learners.

The research involved 35 undergraduate students of Romanian-English language and literature and Translation and Interpreting in their 2nd year of study of BA studies, who were applied a test consisting of three sections, each testing one sub-competence of the mental lexicon (collocational, polysemic and metaphorical), including both vocabulary checks and metaphorical comprehension and manipulation checks. Due to limitations of time, only these three components were incorporated in the research.

The results showed that the higher the breadth and width the vocabulary of subjects, the better was their metaphorical comprehension. It also disclosed that students who previously attended a course in idiomatic English had better scores in the metaphor assessment items, which is in line with Low's (1988, p. 138) statement that explicit teaching of metaphor contributes to learners' enhanced competence.

Maja M. Žarković Mccray

Univesity of East Sarajevo

Faculty of Philosophy

Morphological productivity of compound nouns in english

Quantitative approach of obtaining valuable data on morphological productivity was made possible by Baayen's formulas (1992, 1993). These formulas have become unavoidable in any contemporary quantitative research on morphological productivity of derivation, but not other word-formation processes. Derivation is definitely highly productive and significant for the English vocabulary, but most defintitely not the only significant word-formation process for English. This paper tries to present morphological productivity of compound nouns in a corpus comprised of news, literary, academic and TV registers. We analyse the phenomenon semantically by using semantic concepts and word-formation rules. The frequency of different word-formation rules in different semantic concepts is at the core of some new approaches to morphological productivity (Štekauer 2005), which will be at the focus of our analysis as well. In the end, 576 compound nouns were found in the corpus and after analytic, descriptive and statistical methods, we can conclude that the frequency of various word-formation rules (14 in total) was high in various semantic concepts (10 in total), which the formation of compound nouns categorizes as productive.

Guojin Zhang

Xuan Wu

Lanzhou Jiaotong University

School of International Education

The Cultivation of Foreign Students' Intercultural Communicative Competence in Chinese Language Teaching Under the Globalization

Outline:

Part 1: Cross Cultural Communication Awareness and Competence of Foreign Students in China

Part 2: An Analysis of the Factors Influencing the Intercultural Communication of Foreign Students in China

Part 3: The Importance of Intercultural Communication Competence for Foreign Students in China

Part 4: The Strategies of the Cultivation of Foreign Students' Intercultural Communicative Competence in Chinese Language Teaching

Part 5: The Construction of the Model of Intercultural Communication Competence for Foreign Students in Chinese Language Teaching

Панајотис Асимопулос
Софија Будури
Војна Академија Грчке

*Одећа и обућа у грчким, руским и српским фразеологизмима:
контрастивна семантикосинтаксичка анализа*

Сложен приступ темељним параметрима који карактеришу конфекцијска надахнућа одражава њихову непроменљиву културну јединственост на дијахроничном и интерлокалном нивоу. Истовремено, њихово каталитичко поистовећење са појавама интердисциплинарног домета означава антропоцентричне традиције, манифестације историјског наслеђа и националне стереотипе који доприносе конструктивној перцепцији вањезичке стварности.

Тако се у импресивном палимпсесту аутентичног синкретизма појављују фразеолошке синтагме које отеловљују полиедарску функционалност и суштинску интерактивност. Паралелно, маштовити дословни идиоми или устаљени изрази са метафоричком нијансом сликовито бележе ментална стања изворних говорника.

Испреплетан са теоријским аксиомима компаративне лингвистике наш истраживачки рад усредсређен ка семантикосинтаксичкој анализи вишелексичких целина чије су тематске компоненте «одећа» и «обућа» у новогрчком и два словенска језика, односно у српском и руском.

Поуздан текстуални корпус ексцерпира се из примарних лексикографских извора (општи, фразеолошки, једнојезични и двојезични речници). Актуелне електронске едиције га значајно обогаћују. Примењујући билатералну методу синхронијског поређења које користи грчки као језик извор, док су руски и српски језици циља, констатујемо конвергентну позадину и стандардна одступања изабраних фразеологизама, као и њихову очигледну корелацију са одређеним поимовима или апстрактним симболичним обрасцима.

Жељка Бабић
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

Енглески језик кроз призму модуларне наставе - изазови и искуства

Разматрајући број објављених научних радова који у средиште истраживања постављају разматрање законодавних аката и практичне осврте везане уз саму наставу страних језика може се примијетити да тас увелике преваже само на једну страну. Изазови који се постављају пред савремену наставу енглеског језика унутар примарног и секундарног образовања све више потичу на размишљања о новом приступу настави енглеског језика који се унутар образовног простора Републике Српске подучава као обавезни први страни језик.

Рад ће се усмјерити на анализу наставе енглеског језика са посебним освртом на промјене које су се десиле увођењем нових смјерница за рад које су превасходно усмјерене на модуларну наставу. Наиме, још од њиховог усвајања могу се чути гласови који траже измјене које би биле усмјерене на потребе тржишта рада. У раду ће се анализирати систематске промјене које су предложене у смјерницама и њихова

имплементација у пракси. Покушаће се, такође, издвојити користи и недостаци који су у директној вези са имплементацијом нових наставних планова и програма енглеског као страног језика на основношколском и средњошколском нивоу.

Неда Видановић Милетић

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

Употреба родно равноправног језика међу студентском популацијом

У раду се анализира употреба родно равноправног језика као и ставови према истој међу студентском популацијом. Испитивање је спроведено од новембра 2019. до јануара 2021. године међу студентима прве године основних академских студија Правног факултета Универзитета у Крагујевцу. Упитник је структуриран на следећи начин: први део упитника чине тврдње у вези са различитом употребом језика између мушкараца и жена које су студенти различито обележавали у зависности од тога колико се са датим тврдњама слажу. Други део упитника састоји се из питања продуктивног типа где се од испитаника очекивало да генеришу именице женског рода у српском језику поред еквивалентних именица мушког рода које означавају занимања, као и да уз именице у женском роду допишу именице мушког рода. Испитаницима је дата могућност да одговор посебно обележе уколико сматрају да дата реч не постоји, или је они не користе. Последњи део упитника састојао се из питања отвореног типа где су студенти изражавали своје мишљење у слободној форми у вези са родно осетљивим језиком.

На основу спроведеног истраживања може се закључити да су студенти Правног факултета свесни употребе родно равноправног језика као важног елемента у језику академске заједнице. Такође се закључује да студенти у великој мери нису сагласни са тврдњама да се употреба језика различито реализује међу женама у односу на мушкарце.

С друге стране, примећено је да постоји велики број лексема у мушком роду за које студенти нису понудили адекватан еквивалент у женском роду, поготово код лексема које означавају функције, али не и обрнуто, што указује да се промене на пољу родно равноправног језика у српском тек очекују.

Вера Вујевећ Ђурић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет Пале

Туђи говор у језику британске штампе

Циљ рада је да истражи и класификује одређене врсте *туђег говора* у енглеском новинском дискурсу. Након кратког приказа најрелевантнијих теоријских разматрања повезаних са феноменом туђег говора у англистичкој литератури, у раду је представљена класификација оних типова туђег говора који су присутни у енглеским новинама, као и опис њихових потенцијалних функција. Преовлађујући облици туђег

говора који су издвојени су директни и индиректни говор, што се може објаснити укупном тенденцијом новина да приказују ваљану и објективну представу стварних догађаја. Остале, рјеђе пронађене, врсте туђег говора су слободни индиректни и слободни директни говор, али се њихова употреба донекле разликује у језику британске штампе. Иако су поменуте врсте говора ријетке, чињеница да се повремено појављују покреће питање функција које би требало да обављају и ефекта који би требало да имају на читаоца.

Јелена Вујичић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Родна осјетљивост у кинеском језику – кратак осврт на именице које означавају професије

Лингвистичко декодирање односа граматичког рода и природног пола у шаблонима који кроз језик приказују културу и традицију неког народа постаје све популарнији тренд посљедњих деценија. Посебно се систематизовано ова тема истражује на Западу, уз пораст свеопштег интересовања за феминистичке идеологије које све више постају интегрални дио многих социолингвистичких истраживања. С обзиром на то да је Кина суштински патријархална земља, те да је патријархалност дискретно или експлицитно дубоко укоријењена у готово сваку пору друштва, једино је природно да се тај патријархални дух онда укоријенио и у језику. За разлику од српског језика, у којем имамо врло јасан језички параметар процјене пола кроз граматички род, у кинеском мандаринском језику то није случај. Међутим, наше је мишљење да управо та чињеница кандидује кинески мандарински језик за једну оправдану анализу у тој сфери.

Заправо, то што кинески мандарински језик нема родну означеност не мора да буде никаква препрека, чак супротно од тога. У свом дјелу *Језик, мисао и стварност*, Ворф износи идеју испољене класе (фенотипа) и прикривене класе (криптотипа), гдје јасно казује да „прикривени појам као што је прикривени род исто је тако одредљив и на свој начин одређен као и какав вербални појам као □женски□ или □женског рода□, али је то појам сасвим разлите врсте; он није аналоган некој речи већ једном систему односа, а свијест о њему има интуитиван карактер; кажемо да се он осећа више него што се разумије“ (Ворф, 1979:46). Дакле, и када немамо дистинктивна морфолошка обиљежја која указују на род (као што их имамо у српском језику), ми анализирамо и процјењујемо чињеницу рода на основу неке врсте уобичајене свијести о два пола која је дубоко укоријењена у нашој интуицији и у осјећају за одређени језик. Ворф каже: „Али у језицима без родова одређених према полу, какви су кинески или хопи, било какво мишљење у терминима класификације према полу не би могло бити ове природе; оно би се вјероватно кретало око неке ријечи или неког осјећања, око какве сексуалне представе, извјесних симбола или нечег другог.“ (Ворф, 1979:45). Ворф чак тврди и да су “прикривене категорије махом рационалније него испољене” (1979:63). Чињеница која олакшава препознавање рода лежи у писаном кинеском језику, односно у кинеским карактерима, гдје се родна припадност некада може врло лако процијенити, јер карактери у свом саставу носе значења и индикације рода. Да ли је то та „слика“ или „симбол“ о којем говори Ворф? Родна означеност је категорија која није тако

експлицитно исказана у говорном кинеском језику, док у писаном може бити, и узевши у обзир ову чињеницу, у овом раду ћемо покушати представити својеврсни преглед теме језичког рода у кинеском језику, узимајући у обзир двије манифестације кинеског језика – писану и усмену.

Милица Галић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Конфликти у глобализујућем друштву и преображај идентитета – случај превођења

Један од највећих проблема савременог друштва је све чешћа и све масовнија криза идентитета. Ако као саставни чинилац сваког личног идентитета посматрамо и препознавање себе као дијела неке нације, поставља се питање који су то критеријуми који нас сврставају у одређену нацију и од којег то материјала „градимо“ свој национални идентитет. Полазна претпоставка у овом раду је да је основни елемент у грађењу како националног, тако и личног, идентитета језик, а да, с обзиром на све већу језичку глобализацију и све чешће присуство калкова и позајмљеница те великог броја ријечи страног поријекла које замјењују сасвим адекватне ријечи које у језичком фонду већ постоје, долази до помијерања дефиниције било којег националног идентитета према глобалном, универзалном идентитету који се намеће. Пружен је и извјесни дијахронијски преглед колонијализације, као главног предуслова језичкој глобализацији која ће бити један од темеља за креирање неког будућег, глобалног идентитета. Ови феномени посматрани су на примјеру превођења и његових директних и индиректних утицаја на културу језика на који се преводи.

Емилија Јовић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Соматски код културе у фразеологизмима у руском и српском језику

У раду истражујемо соматски код културе као скуп назива делова тела који носе додатне, културолошки значајне смислове. Као основна јединица у проучавању овог кода културе узима се соматски концепт. Циљ нашег истраживања је издвајање етнокултурних елемената соматских концепата као јединица телесног кода руског и српског језика. Као резултат конфронтационе анализе јавља се високи степен симетричности и еквиваленције у репрезентацији људског тела у руској и српској језичкој слици. Непоклапања и разлике илустровани су формалним одсуством лексема у фразеологизмима у једном и присуством у другом језику, а све узроковано разликама у етнокултурним концептима и развоју двеју језичких култура.

Предмет нашег истраживања биће соматски фразеологизми у руском и српском језику и функција соматског кода и културолошких концепата у њима. Код ствара и реализује своју функцију у језику и култури коју можемо посматрати као семиотски систем у коме се синтетишу знакови и смислови, где знак представља носиоца онога што је обрађено у процесу самоспознаје човековог личног, надличног и међуличног

бића у свету. Истраживање и конфронтативна анализа фразеолошких јединица често су мултидисциплинарног карактера, те остављају простора и за когнитивно-лингвистички и културолошки приступ њиховој анализи. Стога су циљеви нашег рада следећи:

– ексцерпирате фразеологизама у руском и српском језику чију позадину гради соматски код култура оба језика;

– утврђивање сличности и разлика између анализираних соматских фразеолошких јединица и усвајање општег модела концептуализације ових елемената двеју лингвокултура. Полазна основа је, дакле, конфронтациони метод који користимо при интерпретацији и анализи корпуса.

Сви примери фразеологизама (укупно 100) преузети су из општих и фразеолошких речника истраживаних језика. У раду настојимо да прикажемо како се специфични телесни код руске и српске језичке културе одражава на њихове фразеолошке слике.

Јелена Лепојевић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Супстантивати као показатељ старих и нових језичких тенденција

Дериватолошки систем једног језика, будући да се налази у директној вези са његовим лексичким нивоом, представља одраз друштвених прилика народа који датим језиком говори. Продуктивност одређеног творбеног типа променљива је категорија и под снажним је утицајем актуелних друштвених дешавања.

Продукти супстантивизације, творбеног поступка који је, с једне стране, мотивисан универзалном жељом за економисањем језичких средстава, а с друге стране под директним утицајем „језичког укуса епохе”, представљају погодан материјал за проучавање старих и нових творбено-семантичких тенденција.

У раду ћемо, на материјалу руских и српских супстантивата, представити две групе лексема: прве, које се данас класификују као историзми, сведоче о творбено-семантичким тенденцијама старијег језичког периода, док је друга група супстантивата, она која је творена и која се употребљава у савременом руском језику, показатељ комуникацијских потреба носилаца руског језика модерног доба.

Ово истраживање даће нам увид у заступљеност наведених група супстантивата у два генетски сродна и системски блиска језика, односно показати у ком степену ванлингвистички фактори утичу на продуктивност супстантивизације као творбеног поступка у оба испитивана језика.

Поред творбених карактеристика, водећи се принципима компаративне анализе, у раду ћемо се осврнути и на лексичко-семантички аспект, као и на српске преводне еквиваленте анализираних руских супстантивата.

Грађу за ово истраживање чинила су одабрана дела руске књижевности, као и њихови српски преводи.

У току истраживања примењиване су традиционалне лингвистичке методе: метода узорковања, лексичко-семантичка, компаративна, дескриптивна метода и, када је грађа то захтевала, анализа речничких дефиниција.

Јелена Марковић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

*Ученички корпус ICLE-SE и референтни Корпус студената англистике:
Научни потенцијали*

У раду најпре описујемо први ученички корпус енглеског језика србофоних говорника, *ICLE-SE*, који представља део треће верзије најзначајнијег ученичког корпуса *ICLE (International Corpus of Learner English)*. Описујемо процес формирања корпуса, варијабле контекста језичке продукције, варијабле говорника, базу метаподатака, као и неке од доступних интегрисаних корпусних алата. Након тога дајемо преглед досадашњих научних резултата остварених коришћењем корпусне лингвистике у примењенолингвистичком домену. У другом делу, по паралелном принципу, представљамо прву верзију *Корпуса студената англистике (КорСАНг)*, који је формиран при Универзитету у Источном Сарајеву. У завршном делу анализирамо научни потенцијал описаних корпуса, као и њихов значај за примењену лингвистику на српском говорном подручју.

Радмило Н. Маројевић

Паневропски универзитет Апеирон
Факултет филолошких наука

Његошев Шћепан Мали и наша језичка, лингвистичка и друштвена стварност

Прије скоро двије деценије објављена је наш рад под насловом „Горски вијенац и наша језичка, лингвистичка и друштвена стварност“ у зборнику са научног скупа сличног назива у организацији бањолучког тада јединственог Филозофског факултета: *Наука и наша друштвена стварност: зборник радова са научног скупа (Бања Лука, 8–9. новембра 2002)*. Бања Лука, 2002, стр. 63–93. Основне поставке рада касније су одражене у расправи о лексичкој хомонимији критичког издања *Горског вијенца* (Његош 2005, стр. 366–400).

Настављајући серију, у овом раду размотрићемо интерпретацију Бошњака у српском етничком корпусу, карактеристике Црногораца, хијерархијске односе у свијету православља, концепт задате ријечи код Срба и (нових) Турака, све на грађи *Шћепана Малог*, чије је критичко издање у међувремену објављено (Његош 2020). Рад има поднаслов (и тематску парадигму): Шћепан Мали у свом и нашем времену.

Предраг Новаков

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Граматички и лексички глаголски вид у енглеском и српском језику

Категорија глаголског вида (аспекта) у стручној литератури се обично дели на лексички и граматички вид, при чему између та два вида постоји међузависност.

Лексички вид (који се у старијим изворима назива и *акционсарт*) обухвата неколико компоненти које су повезане са лексичким значењем глагола, на пример трајање/тренутност, динамичност/ стативност, теличност и друге одлике. С друге стране, граматички вид односи се на опозицију перфективност/имперфективност, која се према типолошкој дефиницији (уп. Comrie 1976) одређује као разлика у сагледавању глаголске ситуације: перфективни вид подразумева ситуацију као недељиву целину (без указивања на сегменте који, у начелу, могу постојати), а имперфективни као структуру (као процес са сегментима). Као што је већ назначено, поједине компоненте лексичког вида утичу на употребу граматичког вида: добро је познато да се у енглеском језику стативни глаголи (уз одређене изузетке) не употребљавају у прогресивном виду. Након приказа оваквог општег теоријског оквира, у раду се упоређује изражавање лексичког и граматичког вида у енглеском и српском језику и успоставља се корелација између лексичког и граматичког вида у та два језика. При томе се посебно разматра улога стативности у енглеском језику, јер, као што је већ поменуто, стативност у енглеском утиче на употребу финитних темпоралних облика глагола. Када се ради о српском језику, посебно се изучава повезаност теличности и граматичког вида, нарочито перфективног вида. Изучавање се заснива на паралелном енглеско-српском књижевном корпусу који омогућава како да се сагледа ситуација у та два језика понаособ, тако и да се утврде сличности и разлике између њих. Очекује се да се анализом провере полазне претпоставке да теличност подразумева постојање циља, а да перфективни вид означава тоталитет (ограниченост) ситуације, те имплицира да је постојећи циљ остварен, односно обухваћен ситуацијом.

Младен Папаз

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Модални индикатори саопштавања без предикације у новинским извјештајима на српском и њемачком језику

Предмет овог рада јесте систематизација и контрастивна анализа модалних индикатора саопштавања без предикације у новинским извјештајима у српском и њемачком језику. Модални индикатори саопштавања без предикације представљају начин преношења репродуктивног, туђег говора у новинским извјештајима без предиката и уобичајне синтаксичке структуре индиректног говора, чији граматички нуклеус глагол из скупине *верба диценди*, чини спону, између новинаревих ријечи и репродуктивног говора примарног извора. У овом раду контрастивном методом се издвајају и анализирају стратегије увођења индиректног говора без предикације и истовремено указује на сличности и разлике у српском и њемачком језику.

Оља Перишић

Università degli studi di Torino
Centro Aldo Moro-Via Verdi

Примена језичких корпуса у циљу постизања самосталности студента српског језика као страног

Тема рада је употреба језичких корпуса у осамостаљивању студената српског језика као страног. Индуктивни приступ која је у основи ове методе има за крајњи циљ откривање правила о функционисању језика (*discovery learning*, Бернарддини 2004) од стране ученика у улози језичких детектива (Džons 1997). Наставник тиме губи централно место предвиђено традиционалном дидактиком и заузима улогу медијатора, координатора, језичког експерта и саветника у процесу усвајања језика.

Учење језика на основу корпуса део је дисциплине познате као *Data Driven Learning (DDL)*, (Džons 1991) која се може применити на различитим нивоима образовања и у различитим областима глотодидактике (превод, писмена и усмена компетенција, фразеологија, синтакса итд.). Употреба корпуса подразумева индивидуални рад коме претходи технолошка обука у којој је примарна улога наставника, а која за циљ има постепено осамостаљивање ученика у вршењу претрага али и у извођењу закључака.

Полазећи од основних принципа *DDL*-а потребно је утврдити специфичности корпусне методе у области српског језика као страног. У ту сврху, у првом делу рада, биће представљена најважнија светска истраживања везана за постизање аутономије у учењу страних језика на основу корпуса, да би у другом делу било извршено поређење са резултатима досадашњих емпиријских истраживања која имамо на располагању за српски као страни језик (Миличевић, Самарцић 2010; Перишић Арсић 2018, 2021). Анализом ће се са једне стране прецизније сагледати значај корпуса у постизању аутономије ученика али и указати на евентуалне лимите и понудити решења за њихово превазилажење. Питања на која ћемо покушати да дамо одговор су: Да ли корпусна методологија може дати резултате у осамостаљивању ученика српског језика као страног? Која је улога наставника у примени индуктивне методе на којој се базира *DDL* приступ?

Јелена Пухар

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Инфинитивне финалне конструкције подељене контроле у италијанском језику

У овом истраживању, које ћемо спровести у теоријском оквиру генеративне граматике, бавићемо се инфинитивним финалним конструкцијама подељене контроле у италијанском језику. Финалне конструкције ћемо, према врсти реченичног повезивања (Диксон 2009), разврстати на допунске, прилошке и односне конструкције. У генеративистичкој литератури подељена контрола се сматра подврстом обавезне контроле (Ландау 1999, Фуци 2010). Фонетски неискazани субјекат (PRO) у конструкцијама подељене контроле контролишу два контролора (субјекат и објекат управних реченица). Наш циљ јесте да испитамо у којим се финалним инфинитивним конструкцијама успоставља подељена контрола у италијанском језику, као и да утврдимо услове за њено остваривање. Посебну пажњу усмерићемо на анализу морфолошких и семантичких вредности које може имати имплицитни субјекат у таквим конструкцијама и размотрићемо да ли је PRO и морфолошки и семантички увек у множини. Настојаћемо да утврдимо да ли оба контролора имају обележје аниматности (+) или један од њих може имати и обележје аниматности (-). Примере за овај рад преузећемо из корпуса Корис (*Coris*) и италијанских штампаних и електронских медија. У нашем испитивању користићемо метод анализе садржаја.

LITERATURE IN THE LIGHT OF CONTEMPORARY STUDIES

KNJIŽEVNOST U SVJETLU SAVREMENIH PROUČAVANJA

Карла Селихар

Жељко Вучковић

Универзитет у Новом Саду

Педагошки факултет у Сомбору

Читаонице ђачких дружина као носиоци просветитељста и националног препорода српског народа у Хабзбуршкој монархији у 18. и 19. веку

Велики број младих Срба, због немогућности да се школују у српским центрима у Војводини и Србији, током 18. и 19. века, одлази у веће градове Угарске монархије, и школују се у Братислави, Модри, Трнави, Кишицама, Кежмарку, Прешову, Левочи, Сегедину; али и Бечу, Грацу, Трсту. Претечама читаоница у Војводини могу се сматрати ђачка удружења оснивана у већим центрима где су се школовали Срби. Ова друштва првенствено су се бавила језичко - књижевним радом и српском историјом, као и друштвеним и националним питањима. С обзиром на чињеницу да су књиге и новине биле недоступне већини становништва, а по угледу на европске читаонице, српско грађанство се окупљало у приватна грађанска удружења и оснива читаонице, где је могло да се састаје, разговара и чита. Временом читаонице еволуирају од места за окупљање и читање у центре општег културног и политичког деловања. Њихов рад је у великој мери био под утицајем идеја панславизма, који је захватио делове Хабзбуршке монархије настањене словенским народима.

Doroteja Klačar

University of East Sarajevo

Faculty of Philosophy

The Language Artistic Features of Lao She's Novels

Lao She has been awarded the title of "People's Artist", and his works have great enlightenment on our modern life. Most of his works are based on the life of the people, opening up an important new subject area for modern Chinese literature. The natural scenery, the scorching world, fashion and customs described in his novels all use the oral language of the masses and each word reveals the same. The sad feeling conveyed by Lao She is conveyed to the audience in the language that changes with the change of feelings when he describes the suffering of small people, and then reflects on national culture, national history, and contemporary society. Lao She has been studying and discovering art all his life. He never describes the existing literature, nor is he bound by the existing rules and routines. As a people's artist, Lao She's language has an enduring charm. Understanding and studying Lao She's thoughts and works can provide us with rich and valuable experience and wealth.

Ksenija Kondali

University of Sarajevo
Faculty of Philosophy

Silence, Reading, and Running: Gendered Trauma in Anna Burns's Milkman

This paper seeks to examine the representation of trauma portrayed in the 2018 novel *Milkman* by Anna Burns. Set amid the violence of the Troubles in Northern Ireland, the story follows the protagonist, an unnamed female adolescent, doubled as narrator, whose fate reveals the gendered spatiality of power relations and survival. Drawing on relevant theoretical and critical scholarship, including feminist trauma studies, this paper explores *Milkman* as a gendered trauma narrative, with emphasis on the protagonist's coping mechanisms and self-protection strategies such as silence, reading-while-walking, and jogging. Given the sensory nature of trauma, as well as its spatial and temporal dimensions, the novel's fractured/fragmented narrative and stream-of-consciousness approach to self-representation reflect the main character's resistance and sense of self while she struggles with objectification and sexual abuse but thus risks marginalization, social exclusion, and terrorist retaliation. The analysis also strives to illuminate the interaction between individual trauma and the social and political forces that contribute to the traumatic state of the young girl whose narrative engages readers in powerful ways, eschewing melodrama and raising awareness of the position of disempowered members of society.

Petar Penda

University of Banja Luka
Faculty of Philology

Staging War and Art in Virginia Woolf's Between the Acts

This chapter deals with the play within Virginia Woolf's novel *Between the Acts*, published posthumously at the wake of World War II. Namely, Miss La Trobe, one of the novel's characters, prepares an annual pageant for the festivity in an English village. Being a celebration of English history, the entire local community attends the pageant. The play she directs reflects both the state of the dramatic art, as seen by Virginia Woolf, and the audience's perception of plays in general at the time. As it deals with the time span from Shakespeare, through the Restoration and Victorian period to modern time, this play represents a criticism of the English play through history, as well as a criticism of a society unaware of the war to come, a "vision of Europe, bristling with guns, poised with planes" and that "at any moment guns would rake that land into furrows." The play within the novel also criticizes English imperialistic politics and Woolf ironically concludes that the burden of the white man is to rule: "That's the price of Empire; that's the *white man's* burden, [...] a *whole-time, white man's* job." Miss La Trobe's play directly opposes war and asks her audience to "consider ourselves ... consider the gun-slayers, bomb droppers here or there. They do openly what we do slyly." Besides the overt criticism of the war and the society that accepts it, Miss La Trobe's play scrutinizes the position of art in a world of war. This is particularly emphasized in the last act titled "Ourselves", when Miss La Trobe turns mirrors toward the audience, which shocks them.

Yuchao Peng

Beijing Foreign Studies University

China's Image in Southern Slavic Travel Writings (1616-1945)

The Southern Slavic region where Serbs, Croats, and Slovenes live is separated from China by thousands of miles, and there are huge differences. Until the 17th century, cultural exchanges between the two took place indirectly. In 1616, Croatian Jesuit Ivan Vreman came to China to preach. In 1725, Serbian Sava Vladislavić arrived in China as a Russian envoy, and in 1738 Slovenian Jesuit Augustin Ferdinand von Hallerstein came to China and served in the Qing court for 28 years until his death. They became the first Southern Slavs to set foot in China and write about China.

This research focuses on the early travel writings of the Southern Slavs, and analyzes the image of China. Explore how Chinese images are created, imagined, expressed, and disseminated in Southern Slavic culture, how to interact with the self-awareness and how to participate in its self-confirmation. The value of this research lies in providing new historical materials, presenting the historical facts of the exchanges between China and the Southern Slavic nations, revealing the cultural connection between the two, and providing reference and basis for the advancement of related research and humanities exchanges. On the other hand, this study takes Chinese image construction as a clue, analyzes the pattern of image construction and recognition, and analyzes the interactive relationship between Chinese culture and Southern Slavic culture, revealing the process of Chinese knowledge transfer and its impact on Southern Slavic culture.

Yuehan Peng

Beijing Foreign Studies University

Chinese language and literature teaching: taking Chang Gan Xing and its English and Croatian translation as an example

Classical Chinese poetry plays an important role in Chinese language and literature teaching. It records the way Chinese people live in the past, contains traditional Chinese culture, and has a unique sense of beauty due to the features of Chinese language. Therefore, the introduction of classical Chinese poetry into Chinese language and literature teaching is of great benefit for students who study Chinese as a foreign language. Meanwhile, many classical Chinese poems are translated into English or other languages, thus the comparative study of them is also beneficial to Chinese students in learning foreign languages.

This paper will discuss some approaches in the Chinese language and literature teaching, taking *Chang Gan Xing* and its English and Croatian translation as an example. *Chang Gan Xing* is a poem written in the eighth century by Li Bai, one of the greatest poets in Chinese history. In 1915, American poet Ezra Pound translated the poem into English named "The river merchant's wife: a letter" which is considered a classic. Later on, Croatian poet Antun Šoljan translated it from English to Croatian named "Žena riječnog trgovca: pismo", making the poem accessible to more people in the world.

Firstly, it can be observed that the length of each line of the Chinese version is fixed, which is one of the typical forms of classical Chinese poetry, namely five-character poem. Secondly, the method of interpretative reading or playing audio can be used so that students can feel the rhyme of Chinese poetry and compare it with the free verse adopted by Pound

which is one of the main characteristics of the modernist poetry. Thirdly, most of the class time shall be spent on content analysis such as introducing the creation background, analyzing and comparing the motifs and intertextuality, so as to let the students feel the expressed emotion of each version and get to know the difference reflected between Chinese and western cultures. Showing pictures especially painted for the poem can help students understand the content such as the folk game which is incorrectly translated. Teacher can also show the locations mentioned in the poem using the map of China and describe the distance between them for better understanding, etc. Through these approaches, students can not only improve their language ability, but also explore new cultures and cultivate an awareness of intercultural communication.

Синиша Јелушић

Универзитет Црне горе

Факултет драмских умјетности

Руска књижевност и типологија руске културе

Питање од кога полазим јесте: Да ли семантичка структура књижевних текстова руске књижевности садржи, строгом смислу, доминантне предикате, темељне за типологију руске културе? Да ли имамо права говорити о *изоморфним* текстовима (књижевност – култура), или се међу овима може уочити семантичка несагласност, која систему књижевности придаје одређен степен самосталности. Коначно, у којој мјери је семантика руске књижевности у ствари конститутивна за типологију руске културе? Анализа има у виду резултате до којих су дошли аутори који су се овим питањима бавили: Ј.М. Лотман, Б.А. Успенски, В.М. Живов, В. Топоров, Н. Бердјајев итд.

Lianqun Wu

Mianyang Normal University

On the Poems of "Min Yu" in Song Dynasty

The Song Dynasty was an extremely prosperous period of ancient China poetry creation. Among the various poems, there is a category of "Min Yu" poems that are eye-catching. Scholars may directly use "Min Yu" as the title of the poem to write, or use "Min Yu" as the meaning of the poem in the poems of singing and gifting. Searching the entire Song poetry, the word Min Yu frequently appeared in the poetry of Song Dynasty scholars, which can be said to be one of the words with a higher appearance rate. Why did the scholars in the Song Dynasty write Min Yu's poems? What are the characteristics of the Min Yu's poems written by the Song Dynasty scholars? What thoughts and emotions the scholars in the Song Dynasty want to express in Min Yu's poems? This article intends to take these as the topic to explore the meaning of Song Dynasty scholars Min Yu's poem.

The word Min Yu, first of all literally, Min, in ancient times, has the same meaning as "compassion", meaning empathy, sorrow, pity, worry, feeling sad and so on. In short, Min is always associated with people's mood and emotions, which embodies the softer feelings of compassion in humans. Rain had two meanings in ancient times. One is its original meaning,

which refers to a natural climatic phenomenon, that is, the water falling from the clouds to the ground. The second is its metaphorical meaning, which is the two meanings of friend and kindness. In short, the meaning of the word rain refers to a natural phenomenon, which is then extended to human social ethics, making it a humanistic ethical meaning from an objective image.

Наташа Глишић

Универзитет у Бањој Луци
Академија умјетности

Француски аутори на репертоару бањолучког Народног позоришта у периоду Врбаске бановине

Значајан документ за проучавање и анализу друштвених услова и општег јавног дискурса јесу позоришни репертоари. Текстови француских аутора на сцени Народног позоришта Врбаске бановине, од сезоне 1935/36 Бановинског народног позоришта „Краљ Петар I Велики Ослободилац“, чинили су знатан део репертоара. По заступљености, одмах иза домаће, налазила се француска драматургија. Током једанаест сезона на сцени су приказиване комедије, водвиљи, оперете, шаљиве игре с певањем, проблемске драме и други комади француских аутора. У овом раду биће представљен континуитет сценског стваралаштва у времену у коме се надахњивала радозналост за позоришну уметност у граду на Врбасу у светлу утицаја француских комада, њихове рецепције од стране позоришне критике и публике. Како је француски репертоар одговарао нашој публици? Који аутори су били заступљени? Колико блиских идеја и решења се нашло у тим делима? Само су нека од питања на које ће овај рад понудити одговор.

Бојана Ласица

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Периодика као стара и ријетка библиотечка грађа

Периодика је дио основног фонда сваке библиотеке. Посебан значај у библиотекама има стара и ријетка периодика која је излазила до краја деветнаестог вијека, која се по Закону о библиотечко-информационој дјелатности Републике Српске сматра културним наслеђем од општег интереса. Периодика је због свог садржаја, умјетничке, културне и историјске вриједности, важан извор података за науку и културу. У раду ћемо размотрити услове под којима се чува, како се обрађује и користи оваква врста библиотечке грађе, а све у складу са међународним конвенцијама и правилима. Предложићемо нове начине заштите и чувања, као и доступности ове врсте библиотечке грађе.

Соња Леро Максимовић

Универзитет у Бањој Луци

Филолошки факултет

Виртуелно и научни дискурс: истраживање на примјеру техничко-информативног жанра

Термин *виртуелно*, у контексту овог рада, користимо у оном његовом значењу које подразумеива изражавање потенцијалности или могућности која је присутна на нивоу текста (уколико говоримо о писаној форми), али је нереализована или неактуализована на плану свијета, тј. стварности на коју сам текст упућује. Иако се феномен виртуелности најчешће јавља као предмет нараторских истраживања, првенствено оних посткласичних, гдје се односи на виртуелне нараторе као оне сегменте нараторског свијета који су присутни у нараторском тексту у различитим појавним формама, али остају неактуализовани, за потребе овог рада одлучили смо се за примјену својеврсног интердисциплинарног приступа који за полазишну тачку узима достигнућа посткласичних нараторских изучавања о овом феномену, али их смјешта у контекст анализе дискурса. Наиме, у овом раду бавимо се анализом језичких средстава и поступака који се, зарад конструисања неактуализованих аспеката стварности, користе у различитим упутствима (нпр. за употребу лијекова или различитих суплемената / додатака прехране, препаративних козметичких производа, кућних апарата), као примјеру тзв. техничко-информативног жанра, који се издваја у оквиру научног дискурса. Циљ рада јесте указати на избор најфреквентнијих лингвистичких маркера који упућују на овако схваћен феномен виртуелности, установити различите сврхе њихове употребе, као и добити одговор на питање о природи повезаности и могућој условљености између оваквих дискурских маркера и различитих дијелова у структурној организацији самих упутстава.

Бојана Лубарда

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Феноменологија, филозофија Едмунда Хусерла и Иво Андрић: Феномен рата у Андрићевим приповеткама

Основна тема овог рада јесте испитивање феномена рата у приповеткама Иве Андрића онако како је он назначен у књижевнотеоријским погледима припадника струје феноменолошког проучавања. Циљ је да се концентрисањем на оно што је у делу појединачно открије сама идеја књижевног дела. Како би било јасно шта све подразумева програм феноменолошке теоријске школе проучавања, уводно поглавље овог рада биће посвећено описивању особености Феноменологије, најпре из перспективе филозофије Едмунда Хусерла, а потом и њеном даљем развоју и значајним представницима, те њеној рецепцији и утицају који је извршила у пољу проучавања књижевности. Посебно ће бити речи о раду Романа Ингардена и појмовима феноменолошке редукције, корелације, конституције и опалације, као и у самом процесу читања, положају читаоца и хоризонту очекивања. Централни део рада бавиће се тумачењем феномена рата у одабраним Андрићевим приповеткама (*Разарање, Случај Стевана Карајана и С људима*) на начин за који се залажу

феноменологи – како је рат позициониран у Андрићевом опусу и самим текстовима приповедака, да ли постоји веза међу њима, колико начин читања може утицати на квалитет проучавања једног текста. У крајњем исходу, ова теза жели да покаже како се Андрићево дело може ишчитавати и анализирати на другачији начин, и да ли је могуће открити тоталитет књижевног текста феноменолошким методом.

Невена Лукић

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Значај путописа у настави књижевности савременог доба

Намера овог истраживања јесте да укаже на предности укључивања путописа у наставне околности, односно да пружи систематичан преглед наставних циљева који се остварују тумачењем путописне литературе. Осим образовних и функционалних циљева, који ће у овом раду бити представљени на нивоу осврта, нарочита пажња биће посвећена васпитној улози путописа у настави књижевности која се показује драгоценом посебно када се сагледа у контексту савременог доба нарастајућих миграција, ксенофобија, национализама, шовинизама, расизама и других облика непоштовања и неповерења према ономе што је страна и другачије. Аутори овог рада сматрају да путописи, као наставна средства путем којих ученици имају прилику да упознају друге земље и културе, имају ту моћ да критички освесте ученике и самим тим предупреду могуће конфликте. Напоследку, како је путопис онај жанр који је нарочито подесан имаголошкој анализи, у овом раду ће се садејством управо имаголошког и етнолошког приступа у наставном изучавању путописне литературе поуздано и аргументовано указати на неопходност присуства путописа у настави књижевности, што је најзад и препознато у ревидираним наставним програмима.

Мирјана Лукић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Приповједачки свијет Исака Самоковлије

Исак Самоковлија (1889-1955), писац поријеклом из Горажда, у првом реду био је, како Андрић биљежи, „сликар живота босанских Јевреја сефарда и њихових нарави“. Истина, не само њиховог живота, јер у Самоковлијином опусу постоји неколико изванредних приповиједака које не припадају јеврејском тематском кругу („Ханка“, „Ристанов гријех“, „Дрина“), али писац је умјетнички најдоследније обрађивао управо живот босанских Јевреја сефарда. Прва књига *Од прољећа до прољећа* (1929) означавала је нови тематски продор у затворени простор јеврејскога свијета и управо таква „необрађена“ животна средина испунила је Самоковлијине приповијетке свјежином и специфичним дахом аутентичног живота. Самоковлија је теме, сижеје и јунаке својих приповиједака најчешће налазио у животу својих саплеменика, босанских сефарда, који су егзистирали на простору негдашњих Бјелава. Када се посматра споља, тај свијет је традиционалан, изолован и затворен, неповјерљив

према свему што га окружује, па је стога и морао бити упућен првенствено на себе. У великој галерији ликова, издвајају се два типа јунака у Самоковлијиним приповијеткама: лик побуњеника против устаљеног поретка и свијета пуног неправде, и лик Ахасфера, осуђеног на лутање и патње.

У раду ће бити освијетљена животна средина као основа приповједачевог умјетничког свијета, као и амбијент, који је конститутивни чинилац наративне структуре Самоковлијине прозе.

Маја Луковић

Универзитет у Крагујевцу

Економски факултет

Алтер-стварности идентитета у аутобиографским историографијама и аутобиографским метафикцијама Владимира Набокова и Давида Албахарија

У раду ће методом Рикерове рефигуративне конфигурације бити анализирани аутобиографске историографије и аутобиографске метафикције Владимира Набокова и Давида Албахарија у смислу *потраге* за *стварносним* идентитетима ова два писца. Рефигуративна конфигурација пружа интерпретатору могућност да из позиције *вишеструке* удаљености од *стварности*, у регистру Лакановог Символичког (језичког) *одређења* стварности, односно имагинације стварности, укаже на (не)могућност реанимирања онтолошких стварности идентитета које су се у прошлости заиста и *збиле* као супстанцијализоване, али у *махнитости* аутобиографских записа (као једних у низу могућих дискурса) Набокова и Албахарија *принуђене* су да се *задовоље* имагинацијама као пред-говорима стварности. Лакановске функције субјективитета – хистерик, неуротик, картезијанац – пружиле контекст за категоризацију, односно алгоритамску функцију категоризације *стварности* идентитета оба наведена писца полазећи од Лаканове хипотезе да субјект, стварност никада нису у потпуности захваћени имагинарним, већ да су у имагинарном само обележени, а да и субјекат и стварност поседују могућност издвајања и *играња* функције *екрана* не би ли уверили себе и другог од себе да се иза те функције крије *стварносна* истина.

Горан Максимовић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Дјело архимандрита Нићифора Дучића – између историографије и књижевности

У оквиру истраживачке теме *Култура памћења: догађаји, истраживачи и процеси* у реферату ће бити представљено дјело и личност архимандрита Нићифора Дучића (1832-1900). При томе је издвојено неколико аспеката његовог истраживачког и књижевног рада: Ратна проза (*Борба добровољачког кора Ибарске војске 1876. год. и Усташких чета Јаворскога кора 1877–78*), Расправе из црквене историје (*Историја Српске православне цркве, Монографија Хиландара, Епископије Зетска и Дабарска*), Историографски и етнографски списи (*Бој на Граховицу 1858. год., Бој у Крњицама 1861. и 62. год., Покрштавање потурица у Васојевићима од 1825–1857. год., Божић у*

Црној Гори); Путничке студије (*Путовање кроз Црну Гору у септембру и октобру 1865*), *Колашин - Приједјел и племе у Херцеговини, Српска опћина и црква у Трсту*); Књижевне расправе и критике (*Биљешка о Мажуранићеву спјеву: „Smrt Smail-age Ćengića”*, Примједбе на коментар „Горскога вијенца“, *Обзнана Српско-далматинског магазина*). У завршном дијелу реферата указано је на новију рецепцију Дучићевог дјела и нова издања његових студија и расправа.

Весна Мићић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Реминисценције на Бекета и *Годоа* у српској књижевности

У раду ћемо се бавити одређеним типовима реминисценција на Бекета и његову драму *Чекајући Годоа*, присутним у српској литератури. С обзиром на то да тема спада у област компаративног проучавања књижевности, потребно је нагласити да сам термин *реминисценције* овдје користимо искључиво у контексту компаратистичке терминологије. Наиме, *реминисценције* означавају једноставане облике интерлитерарних односа, а најчешће се реализују непосредним навођењем имена неког препознатљивог аутора, његовог литерарног јунака или цитата који се приписује аутору, односно неком његовом јунаку. По правилу, предмет овог типа компаративних истраживања нису текстови књижевно-критичког, есејистичког и биографског карактера, већ остварења фикционалне природе. Међу различитим видовима реминисценција пажњу ћемо усмјерити првенствено на *непосредне* реминисценције на Бекета или његовог Годоа, садржане како у наслову, тако и самом садржају текстова српских писаца (*Годо је дошао, Годо је дошао по своје, Новомиленијумски Годо, Бекет и јастог, Скаска о космичком јајету, Булерлеска у Паризу* итд.).

Гордана Рудић

Данка Ивошевић

Универзитет у Новом Сад
Педагошки факултет у Сомбору

Транзиција каталошких стандарда

Развој информационах, комуникационих и дигиталних технологија битно је променио праксу библиотека у домену библиографског описа различитих врста извора, креирања и одржавања електронских каталога, као и претраживања и приступа ресурсима и фондовима. Све већи захтеви и очекивања корисника библиотека условљавају померање фокуса ка ефикасном претраживању, проналажењу и приступу информацијама и изворима, како традиционалним, тако и дигиталним. Деценијама коришћени стандарди којима се утврђује облик и садржај библиографског описа, Међународни стандардни библиографски опис (ISBD – International Standard Bibliographic Description) и Англо-америчка каталошка правила (AACR – Anglo-American Cataloguing Rules), показују недостатке при библиографском опису различитих врста садржаја и медија упркос њиховом константном развијању и

ревидирању. Због тога се јавља потреба за кореним променама ових стандарда. Планирана трећа верзија Англо-америчких каталожских правила (AACR3) појављује се под новим називом Опис извора и приступ (RDA – Resource Description and Access). Увођењем термина „извор“ и „приступ“ у назив овог стандарда, истичу се суштинске одлике које га разликују од претходне верзије. У раду ће бити анализирани промене у поменути стандардима, као и њихова примена у каталошкој пракси библиотека.

Раде Симовић

Владан Бартула

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Тебанска куга и друге пошести

Тебанска куга један је од најприсутнијих и најмоћнијих драматуршких адресаната (наручилаца) у историји свјетске драме и углавном се односи на миметичко (ритуално) проклетство Едипа и Едипових синова из породице Лабдакових. У основи, ради се о композиционом механизму и драматуршком парадоксу мотива *оцеубиства* који „доминира“ у трагедијама грчких трагичара (Есхил, Софокло, Еврипид), потом је присутан у средњовјековним транспозицијама, да би се у другој половини двадесетог вијека „преселио“ у егзистенцијалистичке драме француских неокласициста (Кокто, Ками, Сартр). Поетика и теорија драме углавном се ослањају на Софоклову трагедију *Цар Едип* (од Аристотела, Ан Иберсфилдове до Жан Пјер Саразака) опажајући кључне принципе драматургије: гријех, проклетство, кривицу и покајање – очишћење (*κάθαρσις*). Посљедњи „елеменат“ покреће *Едипа на Колону*, Софоклову другу трагедију тебанске тетралогije. Занимљиво је, а то је предмет нашег истраживања, да се све нама познате транспозиције *Цара Едипа* нису бавиле феноменом *покајања*, и једино је, у преобликованом моделу трагигомедије и фарсе, присутан код српских неокласициста (Јован Христић и Велимир Лукић). Овим се поставља питање будућих драматуршких транспозиција и преобликовања у жеку нових пандемија, скопчано у дилеми да ли је могућа *обнова* трагичког жанра или ће цијела прича и даље „таворити“ у гротесци.

Александра Стојановић

Универзитет у Крагујевцу

Филолошко-уметнички факултет

Ко је прави сведок? *Сведочење и писање у документарном роману Sonnenschein Даше Дрндић*

Циљ рада јесте истражити могућност писања после догађаја који представља трауму како на индивидуалном тако и на колективном нивоу. Питања на која аутор тежи да одговори јесу: *Да ли треба писати после Аушвица?* и *Ко може писати о Аушвицу?* Ова питања истичу парадокс сведока, јер прави сведок може бити само онај који је страдао. Међутим, критичари попут М. Бланшоа, Ж. Ф. Лиотара и Ш. Фелман показују да се о Аушвицу не само може говорити већ је такаве наративе неопходно

стварати. Значај књижевности у материјализовању и превазилажењу трауме не сме се занемарити, што постаје јасно код списатељице Даше Дрндић у роману *Sonnenschein*. Овај роман издваја се по сложеној наративној структури која укључује различите облике приповедања, дијалоге, дневнике, спискове, званична документа, фотографије. Јединственим спојем историје и фикције, Д. Дрндић читаоцима представља један од начина писања после Холокауста који даје глас свим претходно маргинализованим и заборављеним лицима. Њихова искуства претвара у причу која има за циљ да образује, оствести и излечи читаву генерацију.

Радославка Р. Сударушић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Штампана књига и стварност

У савременом добу које одликује тзв. хибридна култура, заснована на спреси материјалне и нематеријалне баштине, штампана књига је само један медиј између више њих. Појава електронских публикација, као и нових начина репродукције и дистрибуције (међу којима предњачи дигитализација) подстиче нас да непрекидно ревидирамо и саму дефиницију књиге, преиспитујући истовремено и њену друштвену и културолошку улогу. Трагом библиолошких проучавања, покушаћемо да расвијетлимо појам и значај књиге, не само у овом, већ и у протеклим вијековима.

Осврт на раздобље рукописа и почетке штампарства, помоћи ће нам да одговоримо на питање – свједочимо ли сутоњу штампане усљед све присутније електронске књиге. Иако дати медији тренутно коегзистирају у хармоничном складу, ипак наслућујемо да ће се у будућности значајно промијенити статус штампаних медија. Они неће ишчезнути, мада им несумњиво слиједи опадање актуелности, као што се својевремено десило и манускрипту, који је са позиције ексклузивног комуникацијског лидера (Подсејамо да је усмена ријеч најстарији и најраширенији облик комуникације.) постао тек један од три доминантна медија (усмени, писани и штампани), скрасивши се, напосљетку, у титули културног добра непроцјењиве вриједности. Питамо се, дакле, хоће ли и штампана књига у перспективи постати само драгоцјена реликвија прошлости, музејски експонат, односно лијепо и богато сјећање на постигнућа претходних нараштаја.

Пошто се судбина свих медија може посматрати кроз призму њиховог настанка, процвата и заласка, интересује нас и шта слиједи након електронске ере, будући да људска машта и наше практичне вјештине не познају границе.

Тијана Поповић

Универзитет у Бањој Луци

Филолошки факултет

Митски обрасци у роману Госпођа Даловеј Вирциније Вулф

Вирцинија Вулф се у већини својих романа позива на митологију и користи митолошке референце и обрасце, најчешће са циљем да створи субверзивне женске

ликове и да сруши концепт идеализоване женскости. У покушају да очува женску индивидуалност и аутономију, она доводи своје ликове на ниво апстрактног, односно митолошког. У везама међу женским ликовима, нарочито у односу мајка/кћерка по милолошком обрасцу односа између Деметре и Персефоне, Вулфова открива врсту сестринства које одржава њене женске ликове и помаже им да се одупру репресији. Осим на грчку митологију, Вулфова се у роману *Госпођа Даловеј* позива и на келтску митологију, а највише у смислу приношења жртве и жртвовања појединца зарад живота других. Прво је приказано у лику Кларисе Даловеј, а друго у лику Септимуса Ворена Смита. Употреба митолошких елемената у роману *Госпођа Даловеј* нуди широк спектар значења и могућности тумачења те упознаје читаоца са особеним стилем Вирџиније Вулф, који означава прекретницу у модерном схватању романа. Иако Вулфова није била прва међу енглеским писцима која је у својим дјелима користила митолошке елементе, у њеном опусу они засигурно имају јединствен значај, управо у смислу субверзивности у грађењу ликова и оповргавања традиционалних постулата романа.

Љиљана Чекић

Независни универзитет Бања Лука
Педагошки факултет

Музика на сцени бањалучког Народног позоришта између два свјетска рата

Рад Народног позоришта у Бањој Луци значајан је за културни развој, не само у области позоришне, већ и музичке умјетности. Током прве половине двадесетог вијека широм Европе, као и у Бањој Луци биле су веома популарне музичке представе, међу којима доминантно мјесто заузимају комади са пјевањем из народног живота и оперете. Иако релативно слични по структури и естетици ова два музичко-сценска жанра имала су диспаратан историјско-национални значај. Док је оперета, коју су жестоко критиковали великани српске културне сцене (Исидор Бајић, Бранислав Нушић, Петар Коњовић), представљала рецидив аустроугарске културне доминације, комади из народног живота са пјевањем (и играњем) су били аутентичан српски (југословенски) сценски продукт. Већина изведених представа имала је компоновану музику (*Ташана* Стевана Биничког, *Чучук Стана* Стевана Христића, *Ђидо* Даворина Јенка и др), док је за један број оригинално стварана и извођена као бањалучка праизведба (*Златија*, *Пожар страсти* и др. Јарка Плечитија, *Врбашанка*, *Ркаћ* и др. Јосипа Јиранека).

Иако непопуларна међу националним занесењацима, оперета је била омиљена код једног броја публике. Упоредо са њемачком и француском игра се и домаћа оперета (*Мала Флорами* Иве Тијардића, *Барун Тренк* Срећка Албинија).

Музичко позориште од глумаца захтијева музички таленат и образовање. Појединци су поред глумачког имали и музичку наобразбу, иако већина није имала ни једно.

Војни оркестар 33. пјешадијског пука је током међуратног периода учествовао у скоро свим представама Народног позоришта као хонорарни сарадник. Значајан је допринос војних музичара, који су већином били Чеси (Ј. Плечити, Ј. Јиранек), не само у раду Позоришту, већ и на активном учешћу у културном животу Бање Луке и Врбаске бановине.

Извјестан број наставника Музичке школе *Српског пјевачког друштва „Јединство“* у Бањој Луци (данас *Музичка школа „Владо Милошевић“*), основане 1934. године, свој професионални ангажман започели су као чланови глумачког ансамбла (Јулија Пејновић, Маша Перенчевић).

***POLITICS AND REALITY
CHALLENGES OF INFORMING WITHIN DIGITAL ENVIRONMENT***

***ПОЛИТИКА И СТВАРНОСТ
ИЗАЗОВИ ИНФОРМИСАЊА У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ***

Иарија Башић

Sveučilište u Mostaru

Filozofski fakultet

*Izazovi kriznog komuniciranja u digitalnom okruženju – Studija slučaja
“Migrantska kriza u BiH=Paraliza državnih institucija”*

Krize se često dešavaju – neke nepredvidivo, neke kao posljedica određenih postupaka, neke su namjerno uzrokovane, dok ima i onih u kojima smo samo kolateralna šteta. Bosna i Hercegovina se od 2018. godine, ne svojom voljom, suočava s velikom migrantskom krizom, jer gotovo da sve rute koje vode od Turske, preko Grčke pa balkanskih zemalja, u posljednje vrijeme završavaju u BiH. Zemlja je izložena brojnim problemima – humanitarnim, sigurnosnim, ekonomskim, pa i zdravstvenim. S druge strane, BiH je u konstantnoj krizi institucija koje, bez pomoći EU i međunarodnih organizacija, ne bi mogle da se nose s ovim problemom.

Gore navedeni razlozi, uzrok su kriznog komuniciranja koje je konstanta iz koje mnogi pojedinci i institucije ne znaju izaći. Sve to utječe na kolektivnu svijest građana kojima su negativne priče o migrantima u našoj zemlji dostupne putem svih uređaja, masovno se fabriciraju i plasiraju te se nameće jedina misao - migrantska kriza je paralizirala ne samo državu, nego postepeno zahvata i građane ove zemlje. U period od 2018. do 2019. godine kroz BiH je prošlo 54.000 migranata, a posljednja dešavanja najavljuju novi val. Već svjedočimo i novoj dimenziji kriznog komuniciranja koje se, zahvaljujući digitalizaciju, brzo širi dopirući do različitih ciljnih skupina.

Koliko je činjenica da živimo u digitalnoj eri doprinijela širenju krize? Može li krizno komuniciranje ovih razmjera uopće riješiti? Ima li načina da se komunikacijskim alatima i taktikama, negativno pretvori u pozitivno? Gdje prestaju važiti naučni postulati, a počinju improvizacije koje diktira stvarnost?

Kroz analizu medijskih istupa ustanovit ćemo na koji način bosanskohercegovački politički subjekti i relevantne institucije komuniciraju i djeluju u ovoj kriznoj situaciji te kolika je uloga bh.medija u prenošenju, ponajviše, negativne retorike do građana čime se povećava animozitet prema migrantskoj populaciji.

Tatiana Popadeva

MGIMO University

Moscow State Institute of International Relations

*Civic identity formation through language policy among young people
(on the example of Bosnia and Herzegovina)*

Traditionally, language policy is viewed as a tool to support state sovereignty: along with the rule of power and territorial integrity, laws are passed on the protection of national and minority languages; professional communities codify languages, develop literary norms. However, despite the significant work of linguists, culture scientists and sociologists, language problems often remain on the periphery of political science research.

The relevance of the topic is due to the fact that, on the one hand, in modern conditions, the "ethnic factor" is increasingly becoming the object of purposeful efforts of participants in the political process, who regard ethnicity as an important mobilization resource of public policy, allowing the leading actors of world politics to solve certain problems. On the other hand, the processes of searching for the foundations for the formation of civic identity are activated, which is especially important for multi-ethnic societies that have historically formed at the intersection of cultures and religions and have a high potential for conflict (Balkans, the Middle East, Central Asia).

The main result of the study is to fill the existing gap in political discourse, studying the problem of the relationship between language and civil (supranational) identity on the example of changing social constructs of the linguistic environment of Bosnia and Herzegovina, where language policy is one of the identity markers.

Вук Вучетић

Стефан Ратковић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Политички слогани на локалним изборима у БиХ

Политички слогани представљају синтетизоване, кратке и атрактивне политичке поруке које могу да имају информативну, али и персуазивну улогу у политичкој комуникацији. Слогани имају слојевиту структуру. Прије свега, слогани имају информативно језгро, у којем су садржане основне идеје и циљеви које политички субјект настоји представити бирачима. У исто вријеме, слогани имају пропагандни карактер, јер су у функцији креирања што веће подршке бирача. Други слој се тиче принципијелне усклађености слоган и одређених елемената идеолошког идентитета политичких партија. Коначно, како би били што ефикаснији, слоган треба да буду лако памтљиви, допадљиви, једноставни и разумљиви. С тим у вези у раду смо анализирали на који начин су парламентарне политичке партије, али и кандидати за градоначелнике у Републици Српској креирали своје слогане уочи Локалних избора у новембру 2020. године. Посебно нас је занимало које теме су у највећој мјери биле заступљене у слоганима, односно настојали смо испитати у којој мјери се у слоганима назире идеолошка и програмска начела странке. Такође, из перспективе оригиналности и препознатљивости слогана, анализирали смо њихову естетичку димензију.

Анђела Купрешанин Вукелић

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

Опструктивни и конструктивни механизми у демократизацији медија и развијању медијског плурализма

Успостављење и развијање медијског плурализма неопходан је предуслов за демократизацију медијских система. Медијски плурализам може се одредити и као индикатор демократизације одређеног медијског система и медија који унутар њега дјелују. Изложеност медија различитим видовима инструментализације битно ограничава процес њихове демократизације, што резултира недовољном диференцијом и политичком поларизацијом медија, усвајањем образаца дјеловања медија који подразумевају њихову оријентацију ка материјалним вриједностима, чиме се сужава простор за професионално, слободно и на јавном интересу засновано дјеловање медијских организација. Наведене тенденције упућују на доминатно присуство и дјеловање опструктивних механизма у процесу демократизације медија и медијских система и у развијању медијског плурализма. С друге стране, могуће је идентификовати тенденције које значајно доприносе демократизацији медија, њиховој диференцији и изолованости медија у односу на различите видове утицаја и притисака.

На комплексност концепта медијског плурализма упућује бројност чиниоца који детерминишу ниво његове развијености. У том смислу је индикативно праћење медијског плурализма МПМ (МРМ – Media Pluralism Monitor), истраживачког алата који је израђен за процјену потенцијалних ризика за медијски плурализам у земљама чланицама Европске уније и појединим земљама кандидатима за чланство у ЕУ.

Европска федерација новинара подржава постављање медијског плурализма као приоритета, али истовремено упозорава на посљедња истраживања МПМ која упућују на општу стагнацију или погоршање ситуације у погледу развијања медијског плурализма у Европи. У раду ће бити представљени опструктивни и конструктивни механизми или обрасци дјеловања у контексту развијања спољашњег, као и унутрашњег медијског плурализма, нарочито значајног за процес успјешне демократизације медија, јер неријетко екстрени плурализам служи само као привидно испуњавање критеријума плуралности медија и њихових уређивачких политика.

Александра Мандић

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет Пале

Могућности и изазови новинарских истраживања на интернету

Откако је ушао у широку употребу, интернет је омогућио како приватним, тако и корисницима који га користе у професионалне сврхе, претраживање обиља информација и њихову општу доступност. Иако је помоћним изворима информација и базама података онлајн брзо и лако приступити, њихова валоризација и адекватна употреба подразумева напреднија информатичка знања, као и висок ниво медијске писмености. Захваљујући познавању напредног претраживања интернета, специфичних алата, нарочито оних намијењених новинарима, проналажење информација вриједних вијести је увелико олакшано, али са собом носи и специфичне

изазове, као што су заштита и провјеравање извора и заштита приватности новинара при истраживању, нарочито на "дубинском" интернету. За потребе рада урађено је анкетно истраживање са новинарима у различитим редакцијама у медијима у БиХ, који су пренијели лична искуства када је у питању коришћење интернета у њиховом свакодневном раду.

Раденко Удовичић

Центар за промоцију цивилног друштва – Програм оснаживања независних медија (ИМЕП)

Изазови информисања у дигиталном окружењу

У Босни и Херцеговини је активно око 550 медијских портала што је готово душло више од свих писаних, радио и ТВ медија који емитују или излазе у држави. Истраживања медијских организација показују да су медији на интернету убједљиво најпопуларнији вид информисања са огромним процентом оних који друштвене мреже сматрају релевантним каналом за добијање информација. Депрофесионализација дигиталне комуникације створила је додатне могућности за манипулативна кадрирања. Неки од традиционалних новинарских постулата губе употребну вриједност. Текст са низ података из различитих истраживања као и практичних и теоретских знања аутора треба да објасни актуелну медијску ситуацију везану за дигиталну медијску трансформацију.

*INVERSE SPECTRAL PROBLEMS**ИНВЕРЗНИ СПЕКТРАЛНИ ПРОБЛЕМИ***Natalia Bondarenko**

Saratov State University

Samara National Research University

Inverse Sturm-Liouville problem with entire functions in the boundary condition and applications

We consider the Sturm-Liouville eigenvalue problem with the Dirichlet boundary condition at the left end of the interval and with the boundary condition containing entire analytic functions of the eigenparameter at the right end. An inverse spectral problem which consists in recovering the Sturm-Liouville potential from a part of the spectrum will be discussed. For this inverse problem, the uniqueness theorem, a constructive solution, global solvability, local solvability, and stability have been obtained. We also consider applications of this problem to partial inverse problems on intervals and on graphs, to the inverse transmission eigenvalue problem.

Sergey Buterin

Saratov State University

Necessary and sufficient conditions for the solvability of an inverse problem for differential pencils with delays

For $j = 0, 1$, let $\{\rho_{n,j}\}$ be the spectrum of the boundary value problem $B_j(q_0, q_1)$ of the form $y'(x) + \rho^2 y(x) = q_0(x)y(x - a_0) + 2\rho q_1(x)y(x - a_1)$, $0 < x < \pi$, $y(0) = y^{(j)}(\pi) = 0$,

where ρ is the spectral parameter, $a_0 \in [\pi/3, \pi)$, $a_1 \in [\pi/2, \pi)$ and $a_0 + a_1 \geq \pi$. For $v = 0, 1$, we assume that $q_v(x)$ is a complex-valued function in $W_2^1[a_v, \pi]$ and $q_v(x) = 0$ on $(0, a_v)$.

Inverse problem 1. Given $\{\rho_{n,0}\}$ and $\{\rho_{n,1}\}$, find $q_0(x)$ and $q_1(x)$.

Along with the results of paper [1], the following theorem implies that the solution of Inverse Problem 1 is unique if and only if $a_0 \geq 2\pi/5$.

Theorem 1. Let both spectra $\{\rho_{n,0}\}$ and $\{\rho_{n,1}\}$ be specified. Then $q_0(x)$ is uniquely determined on the union $(a_0, 3a_0/2) \cup (\pi - a_0, 2a_0) \cup (\pi - a_0/2, \pi)$, while $q_1(x)$ is so on $[a_1, \pi]$.

The next theorem gives necessary and sufficient conditions for the solvability of Inverse Problem 1 when $a_0 \geq 2\pi/5$.

Theorem 2. Let $a_0 \geq 2\pi/5$, and denote $Z_0 := \mathbb{Z} \setminus \{0\}$ and $Z_1 := \mathbb{Z}$. Then for any sequences of complex numbers $\{\rho_{n,0}\}_{n \in Z_0}$ and $\{\rho_{n,1}\}_{n \in Z_1}$ to be the spectra of some problems

$B_0(q_0, q_1)$ and $B_1(q_0, q_1)$, respectively, it is necessary and sufficient to satisfy the following two conditions:

- (i) For $j = 0, 1$, the sequence $\{\rho_{n,j}\}_{n \in \mathbb{Z}_j}$ has the form
- $$\rho_{n,j} = \begin{pmatrix} n-j \\ 2 \end{pmatrix} + \frac{\omega}{\pi n} \cos \left(\begin{pmatrix} n-j \\ 2 \end{pmatrix} a_0 + \frac{\alpha_j}{\pi n} \sin \left(\begin{pmatrix} n-j \\ 2 \end{pmatrix} a_1 + \frac{\kappa_{n,j}}{n} \right) \right), \quad \alpha_0, \alpha_1, \omega \in \mathbb{C}, \quad \{\kappa_{n,j}\}_{n \in \mathbb{Z}_j} \in l^2;$$
- (ii) For $j, \nu = 0, 1$, the exponential type of the entire function $\theta_j(\rho) + (-1)^{j+\nu} \theta_j(-\rho)$ does not exceed $\pi - a_\nu$, where

$$\theta_0(\rho) = \rho^2 \Delta_0(\rho) - \rho \sin \rho \pi + \omega \cos \rho(\pi - a_0) - \alpha_0 \sin \rho(\pi - a_1),$$

$$\theta_1(\rho) = \rho \Delta_1(\rho) - \rho \cos \rho \pi - \omega \sin \rho(\pi - a_0) - \alpha_1 \cos \rho(\pi - a_1),$$

$$\Delta_j(\rho) = \pi^{1-j} \prod_{n \in \mathbb{Z}_j} \frac{\rho_{n,j} - \rho}{n - j/2} \exp \left(\frac{\rho}{n - j/2} \right), \quad j = 0, 1.$$

The proof of Theorems 1 and 2 can be found in [2].

F. Ayca Cetinkaya

Mersin University

A Conformable Boundary Value Problem with Spectral Parameter in Boundary Conditions

In this work, a conformable boundary value problem which consists a conformable Sturm-Liouville operator and spectral parameter in boundary conditions is considered. It is shown that the eigenfunctions form a complete system and expansion theorem with respect to eigenfunctions is obtained. Also, the evolution of the Weyl solution and Weyl function is discussed. Uniqueness theorem for the solution of the inverse problem with Weyl function is proved.

Nebojša Djurić

University of Banja Luka

Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy

On iso-bispectral potentials for the Sturm-Liouville- type operators with delay

Non-self-adjoint second-order differential operators with a constant delay are studied. It is well-known that the two spectra do not determine the unique potential from the space of square-integrable functions and the space of absolutely continuous functions in the general case. We consider some open questions in this area. We will make a short review of results in inverse spectral problems when the delay is less than two-fifths of the interval.

Milenko Pikula

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

Filozofski fakultet

Elmir Čatrnja

Koledž Ujedinjenog Svijeta u Mostaru

Inverzni spektralni zadatak tipa Sturm-Liouville sa kašnjenjem

U ovom radu posmatramo operator tipa Sturm-Liouville sa konstantnim kašnjenjem $D^2 = D^2(h, H, q, \alpha)$, $h, H \in \mathbb{R}$, $q(x) \in L_2[0, \pi]$ i određujemo asimptotiku svojstvenih vrijednost ovog operatora. Pri tome ćemo smatrati da je $\tau \in \left[\frac{\pi}{3}, \frac{2\pi}{5}\right]$. U drugom dijelu rada na osnovu poznata dva niza svojstvenih vrijednosti koji zadovoljavaju asimptotiku, određujemo nepoznate parametre i konstrušemo potencijal $q(x)$.

Cilj rada je da doprinese razvoju spektralne terije diferencijalnih operatora sa konstantnim kašnjenjem.

Vladimir Vladičić

University of East Sarajevo

Faculty of Philosophy

Mohammad Shahriari

University of Maragheh

Faculty of Science

Reconstruction of the Sturm-Liouville differential operators with discontinuity conditions and a constant delay

In this paper, we study the Sturm--Liouville differential operators with a constant delay and transmission(discontinuity,jump) boundary conditions. We investigate the properties of the asymptotic form of eigenvalues and characteristic functions of the operators. An inverse spectral problem of recovering these type operators from the spectra of two boundary value problems, first with Dirichlet-Dirichlet and second with Dirichlet-Neumann boundary conditions, is studied. We will construct the integral equations of the potential, using this integral equations we will proved uniqueness of the potential. Indirectly, we will reconstruct potential from two spectra.

Biljana Vojvodić

University of Banja Luka

Faculty of Mechanical Engineering

An inverse spectral problem for Sturm-Liouville operators with two delays less than half the length of the interval

This paper deals with non-self-adjoint second-order differential operators with two constant delays $\tau_i, i = 1, 2$, which are less than half the length of the interval. We consider the

case when $\frac{\pi}{3} \leq \tau_2 < \frac{2\pi}{5} < \tau_1 < \frac{\pi}{2}$ and potentials q_i are real-valued functions from $L_2[\tau_i, \pi], i = 1, 2$. The inverse spectral problem of recovering potentials from the spectra of boundary value problems under Robin boundary conditions has been studied.

Миленко Пикула

Универзитет у Источном Сарајеву

Филозофски факултет

Драгана Недић

Универзитет у Источном Сарајеву

Саобраћајни факултет

Исмет Калчо

Универзитет у Зеници

Филозофски факултет

Инверзни спектрални гранични задатак типа Штурм-Лиувил са константним кашњењем и ненултом почетном функцијом

Овај рад је посвећен рјешењу директног и инверзног спектралног задатка за оператор типа Штурм-Лиувил са константним кашњењем $\tau \in \left[\frac{\pi}{2}, \pi \right]$, L_2 , стартном функцијом $\varphi \neq 0$ и Робиновим граничним условима $(h, H) \in \mathbb{R} \times \mathbb{R}$. Доказано је да два низа сопствених вриједности $\lambda_{nj}, n \in \mathbb{N}_0, j = 1, 2$ једнозначно дефинишу параметре $\tau, h, H_1, H_2, q \in [\tau, \pi]$ и $q \in [0, \tau)$.

Милка Грмуша

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

*СТИЦАЊЕ ЕКОЛОШКИХ ЗНАЊА, ВЈЕШТИНА, СТАВОВА И ПОНАШАЊА КРОЗ НАСТАВУ ГЕОГРАФИЈЕ У
ОСНОВНОЈ ШКОЛИ*

Географија је један од предмета који пружа велике могућности у погледу интегрисања еколошких садржаја и стицања еколошког образовања и васпитања. Истраживања су показала да дјеца у основношколском узрасту најлакше стичу еколошка знања, еколошка позитивна увјерења и ставове као и еколошки прихватљиво понашање. Да би се стекли услови за стицање еколошких знања, вјештина и ставова кроз наставу географије потребно је, поред осталих начела, примјенити и еколошко начело у изради географског курикулума. То се односи на избор одговарајућих наставних садржаја који би омогућили стицање знања о животној средини, разумијевање концепата, повезивање узрока и посљедица и тражење могућих рјешења проблема. Поред учења о еколошкој проблематици, ученицима треба омогућити и учешће у уређењу околине и јачању свијести о значају заштите животне средине. Други предуслов за стицање еколошких знања, вјештина, ставова и понашања кроз наставу географије је примјена дидактичког принципа екологизације приликом обраде географских наставних садржаја. Рад се заснива на анализи наставног плана и програма из географије за основну школу у Републици Српској и у раду се предлажу измјене за побољшање еколошког образовања и васпитања кроз наставу г

Мариана Лукић Тановић

Раде Ивановић

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Однос ученика средњошколског центра Пале према заштити животне средине

Глобални проблем данашњице представља очување животне средине, а решавање тог проблема креће од сваке локалне заједнице и буђења еколошке свести становништва. С обзиром да "на младима свет остаје" значајно је испитати какав је њиховој однос према околини у којој живе и да ли имају развијену свест колико је заправо битно водити рачуна о заштити животне средине. Предмет истраживања овога рада јесу ставови ученика о заштити животне средине и њихово еколошко понашање. Анкетно истраживање је спроведено у Средњошколском центру Пале међу ученицима трећих и четвртих разреда а кориштена је петостепена ликертова скала за оцену понашања и ставова. Циљ истраживања је био да се утврди степен еколошког понашања међу ученицима, затим однос између њиховог понашања и еколошких ставова које

заступају. Такође, настојало се утврдити да ли постоје одређене разлике у понашању и ставовима у односу на пол, место становања и врсту школе коју похађају ученици.

Горан Мутабџија

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет

Географски поглед на границе модерне

Кључне географске појмове (простор, мјесто, животна средина) није могуће адекватно сагледати, а још теже протумачити, без снажног ослоњања на филозофију, социјалну теорију и економију. С географског аспекта, упориште за дефинисање модерне налази се у Хегеловом (1987) тумачењу простора и времена. Из описа простора који је „битак-изван-себе, и континуиран, јер је то извандругост још посве апстрактна и нема у себи никакве одређене разлике“, неки географи (нпр. Бонд, 2014) извлаче сувопаран закључак о Хегеловом ставу о простору који је „мртав, фиксиран, недидалектичан и непокретан“. Такође, насупрот простору, вријеме представља „богатство, плодност, живот, дијалектику“. Ове констатације заслужују шире образложење, које омогућује Хегелова дијалектика природе, а која се састоји од механике, физике и органике. Према Петронијевићу (1982), задатак механике је да дијалектички изведе простор, вријеме и материју.

Ово је само полазно онтолошко стајалиште о кључном предмету географског проучавања (простор) током епохе модерне, а која је трајала дуже од једног вијека. Пошто њени историјски оквири у филозофији, социологији, економији и географији нису били подударни, јасно је и да постоје различити приступи прецизнијем дефинисању граница њеног трајања. Неки теоретичари (Пит, 1998; Хесле, 1998) сматрају да филозофија премодерне завршава с Хегелом, а тек након њега почиње савременост (модерна), али то није општеприхваћен став. Јасперс (1980) говори о „временско-надвременској јединствености“ и историју филозофије представља кроз ликове великих филозофа и њихова дјела, а Хабермас (1988) указује на доктринарна питања модерне. Он појам модерности види као скуп кумулативних и узајамно јачајућих процеса, као што су: стварање капитала и мобилизација ресурса; развој производних снага и повећање продуктивности рада; афирмисање централних политичких сила и обликовање националних идентитета; проширење политичких права судјеловања, урбаних форми живота, формалног школског образовања; секуларизације вриједности и норми, итд. Према њему, то се одразило на тумачење модерности, па су ову епоху, у домену филозофије, обиљежила два паралелна тока. Један је ишао линијом Хегел – Хоркхајмер– Хабермас, док је други правац настао као скретање, углавном француских мислилаца, од Хегелових идеја и текао је од Ничеа преко Макса Вебера и Хајдегера до Дериде, Фукоа и Делеза, а што је кроз мапирање садашњости врло успјешно приказао Елден (2001: 111).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

1(048.3)(0.034.4)
94(048.3)(0.034.4)
37(048.3)(0.034.4)
81(048.3)(0.034.4)
82(048.3)(0.034.4)
159.9(048.3)(0.034.4)
32(048.3)(0.034.4)
91(048.3)(0.034.4)

INTERNATIONAL Scientific Conference Science and Reality (Pale)
(2021)

The Book of Abstracts [Електронски извор] = Књига апстраката
/ International Scientific Conference Science and Reality, Pale, May
22nd 2021 ; [Editor-in-Chief Jelena Marković]. - Onlajn izd. - El.
zbornik. - East Sarajevo : Faculty of Philosophy, 2021 Način pristupa
(URL): <https://ff.ues.rs.ba/arhiva-zbornika/>. - El. publikacija u PDF
formatu opsega 81 str. - Radovi na srp., fran. i engl. jeziku. - Nasl. sa
naslovnog ekrana. - Opis izvora dana 28.06.2021. - Sistemski zahtjevi:
Nisu navedeni.

ISBN 978-99976-45-19-7

COBISS.RS-ID 133099521